

Λογοτεχνία

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ: 'Ο φρουρός της αβγής.—ποίημα—
- ΒΑΣΟΣ ΛΑΟΥΡΔΑΣ: Τò κριτήριο που σώζει.—άρθρο—
- ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ: 'Αγαπημένοι φίλοι μου.—ποίημα—
- ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ: «'Επίστρεψον».—μυθιστόρημα—(άποσπασμα)
- Γ. Μ. ΕΡΜΙΑΛΗΣ: 'Όρες μαβειές.—τρία σονέτα—
- PAUL VALERY: Ποιητική—'Απόδοση ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΤΡΟΥ—μελέτη—
- ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ: Δυτικός άνεμος.—ποίημα—
- ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ: 'Εκσταση.—ποίημα—
- ΒΑΣΟΣ ΒΑΡΙΚΑΣ: 'Η λογοτεχνία μας στην εκπαίδευση.—άρθρο—
- ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΑΣ: 'Η νύχτα του φθινόπωρου.—ποίημα—
- Ν. ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΑΚΗΣ: 'Η μπαλάντα της μάνας.—ποίημα—
- Τ. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ: Χειρόγραφα πλεγμένων ναυτικών.—ποίημα—
- ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΕΒΑΝΤΑΣ: Κείνη τη νύχτα.—διήγημα—
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΣ: Σήμερα χαίρομαι.—ποίημα—
- ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ: Τέσσερες πρόζες.—

Ο ΑΠΡΙΛΗΣ

'Η «ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ».— «ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ».— «ΕΝΑ ΘΑΛΙΒΕ-
ΡΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ».— 'Η «ΣΥΝΕΣΙΣ».— ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ.— Η ΚΡΙΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟΥ.—

Β: 'Ενας άπολογισμός: Περιοδικά των νέων στα χρόνια της κατοχής.—

ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
ΦΥΛΛΟ ΠΡΩΤΟ

1

ΜΑΗΣ 1945
ΔΡΑΧΜ. 70

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΑΘΗΝΑ: ΓΡΑΜ/ΘΥΡΙΣ 161
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: ΕΜΜ. ΣΤΑΗ 1

Συνεργασίες, γράμματα, βιβλία κ. λ. π. στὸν
κ. ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΑΜΗΤΣΟ Γραμματοθυρίς 161 Ἀθήνα.

Ἀναγγέονται τὰ βιβλία ποὺ μᾶς στέλνονται σ' ἓνα ἀντίτυπο.
Κρίνονται καὶ ἀναγγέονται ὅσα μᾶς στέλνονται σὲ δύο ἀντίτυπα.
Ἀναγγέονται καὶ σχολιάζονται ὅλα τὰ περιοδικὰ ποὺ μᾶς στέλνονται.

ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
Η ΚΑΜΠΑΝΑ
ΠΟΛΥ ΣΥΝΤΟΜΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ, ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΡΩΣΣΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ.

Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ • ΧΡΟΝΟΣ Α', ΦΥΛΛΟ 1^ο, ΜΑΗΣ 1945

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΣ

*

Ο ΦΡΟΥΡΟΣ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ

ΤΙ ΑΛΛΟ νὰ πῆς ἀκόμη μιὰ καὶ ἡ νύχτα τέλειωσε τὴ λάμπα της
μιὰ κ' ἐκλείσει ἡ αὐγὴ τὸ συναξάρι της πάνου σὶὰ γόνατα τῆς θλίψης
μιὰ κ' ἡ σημαία διπλώνει τὸν ἀέρα σὶὰ ἀκροῦνὸ κατάρατι
καὶ ἡ δύση πάει τὴν τέτα της κατάντικου σὶὰ δάσος τῆς σιωπῆς.

IV

Ἦτανε πάλι μεσημέρι ποὺ ἄνοιγε τὸ τετράγωνο παράθυρο σὶὸν ἴσκιο πρὸς τὸ
πέλαγο
καφαλισμένο πέλαγο ποὺ κρέμαγε ὄξω χίλιες γλῶσσες πυροκαῖας
καφαλισμένη πασχαλιά πλάι σὶὸ τζαμί κ' ἡ μοναξιά ποὺ κλεῖ τὰ μάτια της μπρο-
στὰ σὶὸν ἥλιο
τὸ σφυροκόπημα σὶὸ τσαγκαράδικο τῆς πάνου γειτονιάς
τὸ βῆμα τοῦ καλοκαιριοῦ σὶὸ καλντερίμι οἱ πρόκες πυρωμένες σὶς ἀρβύλες του
κ' ἔβγαζε σπῖθα ἡ μαύρη πέτρα τοῦ καιροῦ κι ἄναβε ἡ ἐρημιὰ τὴν πίπα της
κ' οἱ σαῦρες ναοκωμένες βγαίναν σὶὰ χαλάσματα ζεσταίνοντας τὴ μνήμη τους σὶὰ
λέπια τοῦ μεσημεριοῦ —

Φῖδια σουρνόνταν σὶτὴ σιωπὴ λοξεύοντας πλάι σὶτὴν πατούσα μιᾶς θλιμμένης χω-
ματένιας Παναγίας
κ' οἱ ἀντίλαλοι χουγιάζαν τὴ ζητιάνα σκιά μὲς σὶς ἐνετικές καμάρες μὲ τὰ μάντα-
λα κλεισμένα

τότες ποὺ οἱ πολιορκημένοι τρώγανε τοὺς ποντικούς
ἀνάβανε τὰ γένεια τους καὶ τηγανίζαν σὶς ἀσπίδες τους τὰ ἐντόσθια τῶν
νεκοῶν τους
κ' ὅσοτερα στέκονταν ψηλὰ σὶὰ καρπούλια ἀμίλητοι
καὶ κῦτταζαν τὴ θάλασσα μὲ δυὸ ἀνάμενα κάρβουνα
καὶ κῦτταζαν τὸ στόλο τοῦ Ἰμπραήμ ποὺ ᾄωνε τὰ κατάρατια του μέσα σὶὸ μάτι τοῦ
ἥλιου.

V

Θᾶρθει ὁ καιρὸς — τὸ λέγαμε. Τί θᾶρθει; Ἄς ἔρθει ἂν εἶναι νᾶρθει.
Πότε θὰ τριγυρίσουν μυγδαλιές τὰ πόδια τῶν ἀγγέλων;
Πότε θὰ ξεκουφάνουν οἱ καμπάνες τ' ἀναστάσιμα;

Πάλι με χρόνια με καιρούς. Μὰ πότε ὁ οὐρανὸς θὰ στείλει τὶς μεγάλες φάλαγγες
νὰ φέρουνε φωμὶ στὰ ἔγγονια τοῦ Μεσολογγιοῦ
νὰ φέρουν βόλια πράσινα στὴν πλουμιστὴ ποδιὰ τῆς Ἐνοιξῆς;

Ἄ πανηγύρι τ' Ἄϊ—Γιαννιοῦ καινούργιο πανηγύρι τοῦ Ἄϊ—Λαοῦ μας
καινούργιο χρῶμα τοῦ ἡλίου. Ὁ ἡλιος ποῦναι; Βούλιαξε στὴ θάλασσα
κόλλησαν πεταλίδες κι ἄχινοιὸ στὰ χροσὰ γένεια του
κόλλησαν στὴν κοιλιὰ του τὰ σφουγγάρια

Ἄχ ἕνας ἡλιος ξουρισμένος με στραβὰ τὸ κόκκινὸ του φέσι
με τὶς φουφούλες του στὸν ἄνεμο τῆς Κρήτης
με τὰ κουμπούρια του στῆς Μάνης τὸ ζουνάρι
ἄχ ἕνας ἡλιος Παραγιά μου Χροσαφίτισσα.

Δὲν τὸν ἀντέχει ὁ κόσμος τοῦτο τὸν καῦμὸ
νὰ σπάει ἢ αὐγὴ καθημερὰ τὰ μοῦτρα της στὸ βράχο
γονατιστὸ τὸ θέο νὰ φιλεῖ τὴν ἐρημιὰ στὰ πανιασμένα χεῖλια
ἢ μαυρομαντηλούσα ἢ νύχια νὰ χτυπάει καρφιὰ στὰ ὑπόγεια
νὰ μελανιάζουν κρεμασμένοι στὰ κλαδιὰ τῶν ἄστρον καὶ στοὺς στύλους τῆς
πλατείας

κι ὁ χρόνος θεῖ μου πῶς ἀντέχει στὰ παγίδια του τέτοιο μαχαίρι δίκωπο
θεορίζοντας χροσόβολα βροχῆς με τὸνα τέταρτο τοῦ φεγγαριοῦ;

Εἶναι μακριὰ ὁ Ἀπρίλης—πῶς ἀργεῖ—τὰ δόντια τοῦ χιονιοῦ δαγκώνουν τὰ
ὄνειρά μας

ποῦ οἱ παπαροῦνες ἄνοιξαν τ' αὐτιά τους; τί ν' ἀκούσουν;
κ' οἱ φρῦνες τοῦ ἀραποσιτιοῦ ποῖό καλοκαίρι γαργαλᾶν στὶς φτέρες;

ὦ πότε ὁ ἄνεμος θὰ κόψει τὸ σκοινὶ τοῦ καραβιοῦ μας νὰ τὸ πάρει δίπλα του
ὦ πότε θ' ἀκονίσει τὸ σουγιά της ἢ Ἐνοιξὴ πάνου στὴν πέτρα τῆς καρδιάς μας;

VI

Ἦλιε τρισήλιε μας μεγάλο ἄδερφι μας χιλιταξιδεμένο
ξετύλιξε ἡλιε τὸ κουβάρι σου καὶ τύλιξε δέκα βολὲς τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ κόσμου ὁ-
λόγυρα

βάλε γαροῦφαλλο στ' αὐτὶ τῆς νιότης κόλλα φλουρὶ στοῦ βιολιτζῆ τὸ κούτελο
κι ὁ καλαματιανὸς τῆς θάλασσας ν' ἀρχίσει—ἄσπρο καίκι καϊκάκι μας
καὶ σιδερένιο θωρηχτὸ ποῦθε ἔρχεσαι ποῦθε τραβᾶς;

Εἴμαστε δῶ στὴν προκυμαία συναγμένοι καὶ προσμένουμε
τάμα τὴν πᾶμε τὴν καρδιά μας στὴν Κυρὰ ποῦχει κάτου ἄπ' τὴ φούστα της οὐ-
ρὰ φοριοῦ κρυμμένη

κ' οἱ ναῦτες στὰ κατάρτια ξημεροβραδιάζονται
νὰ δοῦν τ' ἄστέραι καὶ νὰ δώσουν τὸ σινιάλο στοὺς πανηγυριώτες
ν' ἀρχίσουν τὸ χορὸ.

Τραγοῦδι ἐσὺ τῆς πικροδάφνης

καῦμὸς τὴν τρώει τὴν κόκκινη μηλιὰ μαράγκιασαν τὰ μῆλα της
δὲν τὴ λιμπίζεται ὁ ἀγέρας πιά στρίβουν οἱ ρίζες της
τρυπᾶν τὸ βράχο φτάνουνε στὴ θάλασσα πίνουνε τ' ἄρουρὸ νερὸ
καὶ σούρουνται στὴν ἀμμουδιὰ σὰν ἄντερα ξεκοιλιασμένου δρόκον σὰν τὰ χιαπόδια
στρίβουν χτυπημένα
στὸ βράχο τῆς ἀπαντοχῆς. Κι ὄλο προσμένουμε δῶ πέρα
ὁ φόβος τοῦτος σύγκρο τῆς νυχτιᾶς τὸ τριζίμο τῆς κλειδαριάς. Ποιὸς εἶναι;
Ποιὸς εἶναι θεῖ μου; ὁ φόβος τῆς νυχτιᾶς κ' ἢ ἐλπίδα τῆς αὐγούλας.

VII

Ἄχι—δὲ ρίχνει ἢ ἐλπίδα κάτου τ' ἄματα δὲ ρίχνει ὁ κόσμος κάτου τὴν ἐλπίδα
πίνει τὴ νιότη μέσα στὸ αἷμα του—τὸ αἷμα του πίνει μες στὴν κούπα τῆς καρδιάς
του καὶ θεορεύει

ρίζες τροχᾶν τὰ νύχια τους στὴν κάρα τοῦ κακοῦ καιροῦ
σφουριὲς χιτυπᾶν τὰ πέταλα τοῦ ἀλόγου
βροντᾶνε τὰ ψηλὰ βουνὰ κι ἀντιλαλοῦνε οἱ κάμποι
ἀστράφτουνε στὸν ἡλιο μπρὸς τὰ καρσοφύλλια
γέφυρες πέφτουν στὸ κἀκόρεμα
τραῖνα βουτᾶν με τὸ κεφάλι στ' ἄστρα
λαγοκοιμοῦνται ἀντάρτες στὰ φαράγγια με τὴ λόγχη ξάγρουνη στοῦ φεγγαριοῦ
τὸ σβέρο

κάτου ἄπ' τῶν σύμφων τ' ἄσκιὰ κοιλοπονᾶνε οἱ δυναμίτες τοῦ στρατοῦ τῆς λευ-
τεριάς

καὶ νὰ ποῦ φτάνουνε κοπάδια τ' ἄστρα στὴ γιορτὴ
λύνουν τὰ παλαμάρια τους οἱ ἄνεμοι

τὸ σινιάλο

νὰ τὸ σινιάλο σ' ὄλες τὶς καρδιὲς σ'

ὄλα τὰ χεῖλια. Ἀρχίστε λαγοντιέρονδες
εἶναι ἢ χαρὰ ποῦ κλαίει μέσα στὰ μάτια τῶν συντρόφων
εἶναι ἢ χαρὰ ποῦ ξεκουφαίνει τὶς καμπάνες.

Τινάχτε στὸν ἀγέρα τὰ μαντήλια σας καὶ ποιά ἱστορία θ' ἀρχίσει ἄπ' τὸ κόκκινο
τοῦτο σημάδι

δὲν ἔχει ρώτημα δῶ πέρα μὴ ρωτᾶτε
ἢ λευτεριὰ κ' ἢ ἀγάπη κ' ἢ χαρὰ θὰ ποῦν τὰ πάρα κάτου
θὰ ὑπαγορέψει ὁ ἡλιος φωναχτὰ τὸ μαζικὸ τραγοῦδι τοῦ καινούργιου
χρόνου

ὦ τί τραγοῦδι. Βήματα στὴν ἄσφαλο βήματα τοῦ ἡλίου
κ' ἠλεχτροικὲς ρεκλάμες μες στὰ δέντρα τοῦ Παράδεισον
πεντάχρονα τῶν Ἀρχαγγέλων ποῦ θὰ βγάξουν τὰ φτερά τους νὰ τὰ κρύψουν στὶς
ντουλάπες

καὶ θὰ φροέσουν τὶς γαλάζιες μπλοῦζες τῆς δουλειᾶς τὰ κόκκινα μαντήλια τους

τὰ λαδωμένα χέρια πού θὰ σφίγγουν τὰ βυζιά τῆς μηχανῆς μὲς στὰ κολχὰς μὲς
στὰ σοβχὰς τῆς λεβεντιᾶς μας—

"Αἴντε λοιπὸν καὶ θέλει μπόλικη δουλειὰ πολλὴ μπογιὰ καὶ πολλὸ κέφι
νὰ βάψουμε τὴ στέγη τ' οὐρανοῦ στὸ σχέδιο τῆς ἀγάπης μας
νὰ δορώσουμε τὴ γῆ στὸ σχέδιο τῆς χαρᾶς μας
καὶ νὰ κρεμάσουμε στῶν ἄστρων τὰ καρφιά τὰ τρύπια μας παλιὰ καὶ τὰ καινούρ-
για ἐσώφρουχα τῆς "Ανοιξῆς
καὶ νὰ κολλήσουμε στὴν πρόσοψη τῆς καλοκαιρινῆς βραδιᾶς μὲ τὴν ψαρόκολλα τοῦ
φεγγαριοῦ
τὴν πρώτη πανανθρώπινη ἐφημερίδα τοίχου
μὲ φωτισμένη τὴν ιδιόχειρη ὑπογραφή τῆς Λευτεριᾶς.

VIII

"Ὡ τί τραγούδι— ἀρχιτεχτονικὴ τοῦ ὑπαίθρου τραῖνα κι ἀερόπλانا
γύρω ὁ ἱάνας τῆς ζωῆς φαροῦς καὶ πέτσινος νὰ πιάσει ἀκέραιο τὸ μοτέρ τοῦ σύμ-
παντος
νὰ πιάσει αὐτὸ τὸ φῶς τῶν δισεκατομμύριων ἵππων δύναμης
τὸ καρδιοχτύπι αὐτὸ τῶν δισεκατομμύριων βόλι ἐνθουσιασμοῦ
τὴ λάμψη τῶν ἠλεκτρικῶν χιλιόμετρων
πῶς νὰ τὸ πεῖς τοῦτο τὸ φῶς πού διαξιφί-
ζεται μὲ τὸ ἄπειρο

μὲ τοῦ μπετόν τὸ πείσμα σφηνωμένο στ' ὄνειρο τῆς ξεμπράτωτης νιότης
μὲ χίλια ἑκατομμύρια καρδιᾶς σ' ἓνα ρυθμὸ σ' ἓνα ταμποῦρο κυκλικὸ τῆς γῆς—
ποιῆς σάλπιγγες τῶν ὠκεανῶν ποιά τοῦνελ νικηφόρα γιὰ κλαρίνα θὰ λαλήσουν
ὅταν μὲ χίλια ἑκατομμύρια ὄνειρα μὲ χίλια τρισεκατομμύρια φῶτα θὰ γιορτάσει
ἡ Λευτεριά
ὅταν μὲ χίλια ἑκατομμύρια στόματα θὰ ποῦν οἱ λαοὶ τὴν πρώτη λέξη τῆς χαρᾶς
μὲ τὸν πελώριο τηλεβόα τοῦ ἥλιου.

Δεκέμβρης 1943

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΠΟΥ ΣΩΖΕΙ

ΟΤΑΝ ὁ ἄνθρωπος τοῦ τόπου
μας ἀρχίζει, στὰ ἐφηβικὰ χρόνια
του, νὰ περνάει ἀπὸ τὴ φύση στὴν
ἱστορία, θὰ βρεθεῖ προστά ὄχι μόν-
ο σὲ πλήθος ἀπὸ προβλήματα, ἀλ-
λὰ καὶ σὲ πλήθος ἀπὸ ἀπαντήσεις.
Τὶς ὥρες πού θὰ γκρεμίζει μέσα
τοῦ τις μορφὲς ζωῆς πού ἐπαινε
ἀνερώτητα στὰ παιδικὰ του χρόνια
ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ του περίγυρο, τις
ὥρες πού δὲν θὰ τοῦ ἀρκεῖ μονά-
χα ὁ λόγος τῆς παράδοσης, ἀλλὰ
καὶ θὰ γυρεύει, πέρα ἀπ' αὐτόν,
τὸν λόγο τῆς οὐσίας, θὰ παρουσι-
αστοῦν τότε προστά του πλήθος ἀ-
πὸ πραγματευτάδες γιὰ νὰ τοῦ προ-
σφέρουν ἀνοιχτόκαρδα τὸ ἰδεολογι-
κό τους ἐμπόρευμα καὶ γιὰ νὰ τοῦ
ζητήσουν νὰ τοὺς ἀκολουθήσει. "Αν
τυχὸν πονάει τὸν πόνο τῆς πολιτείας,
θὰ τὸν τριγυρίσουν μὲ τὰ προ-
παγανδιστικά τους φυλλάδια καὶ τὴν
ἐπιστημονικοφανῆ τους ἐπιχειρημα-
τολογία λογιῆς-λογιῆς σοφιστές, φα-
σίστες, κομμουνιστές, σοσιαλιστές,
σοσιαλδημοκράτες καὶ θὰ τοῦ ἀρα-
διάσει ὁ καθένας τους τὸ ἰδεολογι-
κό του φορτίο. "Αν πονάει τὸν πό-
νο τῆς τέχνης καὶ θελήσει νὰ δου-
λέψει καλλιτεχνικά, εἶναι πρόθυμοι
καὶ πάλι οἱ βοηθοὶ του. "Ὅσοι ἀπὸ
δαύτους πῆγαν στὰ Παρίσι, θὰ τοῦ
μιλήσουν γιὰ τὸν Προύστ, ὅσοι πε-
ράσαν ἀπὸ τὴ Γερμανία θὰ τοῦ ὑ-
μνήσουν τὸν Ρίλκε, ὅσοι ἐνθουσια-
στῆκαν ἀπὸ τὸν Ὀνήλ θὰ τὸν ξε-
στρατήσουν μέσα στὶς ἀσφυκτικὲς
περιοχὲς τῶν φροῦδικῶν συμπλεγ-
μάτων, ὅσοι πάψανε νὰ εἶναι Εὐ-
ρωπαῖοι θὰ τοῦ παινέσουν τοὺς
Νέγρους, τοὺς Κινέζους ἢ τοὺς Μω-
αιεθανοὺς. "Αν πάλι ἀναρωτηθεῖ
γιὰ τὸ νόημα τοῦ κόσμου πού βλέ-
πει τριγύρω του καὶ θελήσει νὰ συ-
νειδητοποιήσει τὴ σημασία τῆς θρη-
σκείας, θὰ δυσκολευτεῖ πολὺ νὰ
διαλέξει ἀνάμεσα στὸν δυτικὸ Χρι-
στιανισμὸ πού αἶρει μυστικά τὴν
ἀντινομία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου,
στὸν ὀρθόδοξο Χριστιανισμὸ πού

καταχτάει μορφικὰ τὸ κενό, στὸν
Ἀσιατικὸ θρησκευτισμὸ πού λύνει
τις ἀντινομίες μὲ τὴν ἄρνηση, ἢ
στὸν ἱστορικὸ ὕλισμὸ πού τοῦ λέει
πῶς ὅλα τούτα εἶναι ἐποικοδομή-
ματα τῆς ἀστικῆς ψυχολογίας.

Μέσα στὶς πολύχρωμες καὶ πο-
λυποίικλες ἐτούτες θεωρίες, πού ἡ
μιὰ εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς ἄλλης καὶ
ὅλες μαζί δὲν φτάνουνε γιὰ νὰ
συνθέσουν τὴ μόνη ἀναγκαῖα, ποιά
μπορεῖ καὶ ποιά πρέπει νὰ εἶναι
ἡ στάση τοῦ νέου, πού μὴ ἔχοντας
κανένα κριτήριο, εὐκόλα θὰ παρα-
σύρεται ἀπ' τοὺς ἐνάντιους ἀνέ-
μους; Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ σταθεῖ
ἀνάμεσα στοὺς ἰδεολογικοὺς ἀνέ-
μους πού θὰ τὸν χτυπᾶνε ἀπ' ὀ-
λουθε, πρέπει νὰ στηριχτεῖ σ' ἓνα
ἀπαρασάλευτο κριτήριο καὶ ξεκι-
νώντας ἀπὸ κεῖ νὰ ἀναμετράει κά-
θε φορὰ τὴν ἀντοχὴ τῆς ψυχῆς του
καὶ τὴ δύναμη τῆς πίστεως του. Τὸ
κριτήριο ὅμως ἐτούτο δὲν εἶναι νὰ
τὸ πάρει ἀπὸ πουθενὰ ἄλλου· μο-
νάχα μέσα στὴν ἴδια τὴν ψυχὴ του
θὰ τὸ ἀναζητήσει. Οἱ κάπηλοι πού
τὸν πλησιάζουν μὲ τις ἰδεολογίες
τους δὲν ξεκινᾶνε ἀπὸ τὴ λαχτάρα
τῆς νεανικῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν
ἀνάγκη νὰ πουλήσουν τὸ ἐμπόρευ-
μά τους. Τὸ μόνον κίνητρό τους εἶ-
ναι νὰ βροῦνε ὀπαδοὺς, γι' αὐτὸ
καὶ δὲν παρουσιάζονται σὰν μαιευ-
τῆρες ψυχῶν, ἀλλὰ σὰν ἀχθοφόροι.

"Αν εἶναι ὁ νέος νὰ περάσει
πραγματικά ἀπὸ τὴ φύση στὴν ἱστο-
ρία, πρέπει νὰ ἀποτινάξει ἀποπά-
νω του ὅλους ἐτούτους τοὺς προ-
πανανδιστές, καὶ ἂν δὲ βροῖσκει
πλάϊ του ὄριμες ψυχὲς πού ὁ λό-
γος τους καὶ ἡ ζωὴ τους θὰ τοῦ γί-
νουν παράδειγμα, θὰ πρέπει νὰ γυ-
ρίσει ἀποκλειστικά στὶς ρίζες τοῦ ἑ-
αυτοῦ του. Πολλοί, πάρα πολλοὶ νέοι
χαθῆκανε ὡς τώρα μιὰ καὶ δὲν εἶχαν
τὴν τύχη νὰ στηρίξουν τὰ πρώτα
τους βήματα στὸ χεῖρ ἐνὸς πιὸ ὠρι-
μου ὀδηγητῆ τους. "Ὅσους συνήν-
τησαν στὸ δρόμο τους καὶ τοὺς πῆ-

ραν για ὀδηγητές, ἦταν μεταπρά-
τες ἀγώγιμης σοφίας», πολιτικάν-
τηδες τοῦ πνεύματος καὶ πράχτο-
ρες ιδεολογικῶν θεωριῶν, ἀνίκανοι
νὰ σώσουν μιὰ νεανική ψυχὴ ἀπὸ
τὴν ἀγωνία της, ἰκανώτατοι ὅμως
νὰ φτιάξουν ὀπαδοὺς καὶ παρατά-
ξεις.

Μὴ ἔχοντας ἔτσι στέρεες μορφές
ποῦ ἡ διδαχὴ καὶ τὸ παράδειγμά
τους θὰ τοὺς σώζουν, οἱ νέοι πρέ-
πει νὰ ξαναγυρῶσιν εἰς τὴν μοναξιά
τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ νὰ ζητήσουν
μέσα ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἀντλήσουν τὸν
σωτήριο λόγο. Ὁ γυρισμὸς ὅμως
αὐτὸς εἰς τὴν μοναξιά τοῦ ἑαυτοῦ μας
δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸν συναι-
σθηματικὸ ἔρμητισμὸ τῆς ἐφηβικῆς
ἡλικίας. Πέρα ἀπὸ τὰ συναισθη-
ματικὰ τρικυμίσματα, ὁ νέος ἀνθρώ-
πος φέρνει ἀπὸ γεννησιμιοῦ εἰς τὴν
ψυχὴν τοῦ θνητοῦ τεράστια πεί-
ρα, ποῦ ἡ ἀναγωγή τους εἰς τὸ πνεῦ-
μα μπορεῖ νὰ τοῦ προσφέρει ἀνε-
χτίμητους κανόνες ζωῆς. Στὰ βάθη
τῆς ψυχῆς του φέρνει ὁ καθένας
μας τὴ σοφία τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ
μας, ὅχι βέβαια τοῦ λαοῦ ἐκείνου
ποῦ ἡ πρόσφατη εὐδαιμονιστικὴ
πολιτικολογία τὸν ἔκανε σημαιο-
φόρο κομματικῶν ἀνταγωνισμῶν,
ἀλλὰ τοῦ ἀπλοῦ ἐκείνου καὶ ἀνώ-
νυμου λαοῦ τῆς Ἑλλάδας, ποῦ ἔχει
εἰς τὴν ψυχὴν του νόμους ἠθους καὶ
κανόνες ζωῆς βαθυτάτα ριζωμέ-
νους εἰς τὴν μακροαίωνα ἱστορία τοῦ
γένους μας καὶ εἰς τὴν ἰδιομορφία
τοῦ Ἑλληνικοῦ Τοπίου.

Τὸ κριτήριο τοῦτο τῆς ψυχῆς
τοῦ λαοῦ μας, ποῦ εἶναι στέρεο,
φυσικὸ καὶ ἀσοφίστευτο, μπορεῖ νὰ
σταθεῖ ὁ πρῶτος καὶ ὁ πιὸ ἰσχυρὸς
ὀδηγητὴς μας. Ὅπως ἓνα δέντρο
ὅταν ἀνασπαστεῖ ἀπὸ τὴν ρίζαν του
μπορεῖ νὰ πάρει ὅλες τὴς μορφές ποῦ
θὰ εἶχε νὰ τοῦ δώσει ἡ φαντασία
μας, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώ-

που ὅταν ξεριζωθεῖ ἀπὸ τὸν φυ-
σικὸ καὶ ἱστορικὸ της περιγυρο
μπορεῖ νὰ ἀλλάξει ὅλες τὴς πιθα-
νές διασταυρώσεις τῶν λογικῶν
ἐννοιῶν. Φεύγοντας ἀπὸ τὰ χώμα-
τά του καὶ ἀπὸ τοὺς κανόνες ζωῆς
ποῦ ἀναθάλλουν ἀπὸ μέσα τους,
μένοντας ταυτόχρονα ἔρμαιο εἰς τοὺς
λογῆς - λογῆς σοφιστές, ὁ νέος ἄν-
θρωπος μπορεῖ νὰ ἀσπασθεῖ ὅποι-
αδήποτε ιδεολογία συναντήσει. Ὅ-
ταν ὅμως ριζώσει εἰς τὰ χώματά του,
θὰ ἔχει γιὰ κριτήριον καὶ γιὰ ὀδη-
γητὴν τὴν Ἑλληνικὴν του συνεί-
δηση, ποῦ μὴ ὄντας δημιούργημα
ἀτομικῆς ἰδιοτροπίας ἀλλὰ καρπὸς
παμπάλαιης διασταύρωσης φυλῆς
καὶ τοπίου, προβάλλεται ὡς ὕψι-
στος παιδευτικὸς κανόνας. Μπρο-
στὰ εἰς τὸν κανόνα τοῦτον θὰ διαλύ-
εται ἀμέσως κάθε ἐννοιακὸ κατα-
σκευάσμα, ὅση δὴποτε καὶ ἂν ἔχει
λογικὴ πειθανάγκη, γιὰ τὴν ἡ πιὸ με-
γάλῃ πειθανάγκῃ δὲν πηγάζει ἀπὸ
τὴν λογικὴν ἀλλὰ ἀπὸ τὴ μακροαί-
ωνη ζωὴν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ τόπου.

* * *

Ἐξέρω πολὺ καλὰ πὼς ἡ τοπο-
θέτηση τούτη δύσκολα διατυπώνε-
ται εἰς ὅλες τὴς προεκτάσεις της
καὶ πολὺ πιὸ δύσκολα ἀκόμη κατα-
χτιέται. Νομίζω ὅμως πὼς εἶναι ὁ
καλύτερος λόγος ποῦ πρέπει νὰ εἰ-
πωθεῖ εἰς νέους Ἕλληνες ὅταν ἀρ-
χίζουν τὴν δημόσια ζωὴν τους. Στὸ
δρόμο τους θὰ ἀκούσουν καὶ θὰ ἰδοῦ-
νε πολλὰ ἂν δὲν ἔχουν στέρεο κρι-
τήριο, πολὺ γρήγορα θὰ διαλυθοῦν
καὶ αὐτοί, ὅπως ὡς τώρα διαλύθη-
καν ἄπειροι ἄλλοι. Καὶ δὲν ὑπάρ-
χει ἄλλος χαλινὸς ποῦ νὰ τοὺς συγ-
κρατήσῃ, ὅπως ὁ χαλινὸς τῆς ψυ-
χῆς τοῦ λαοῦ τους. Νὰ τὸν ἀρνη-
θοῦν εἶναι ἴσως εὐκόλο. Ἡ εὐκο-
λία ὅμως δὲν εἶναι πάντα ἡ καλύ-
τερη θεὰ μας.

ΒΑΣ. ΛΟΥΥΔΑΣ

ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΟΥ

Σὰν τοὺς νεκροὺς ποῦ τοὺς πηγαίνουν νὰ τοὺς κάψουν
Σὲ τόπο προορισμένο γιὰ τὴν ἱερὴ αὐτὴ πράξη
Ὅμοια σ' ἓνα βελούδινο φέρετρο μὲ πηγαίνει
Κάτω ἀπὸ μαῦρα σύννεφα στοὺς ὤμους του τὸ πεπραμένο μου
Κι' ἐνῶ σ' ἄσπρο μου σάβανο βρέχει, μαντηλωμένες,
Μ' ἀκολουθοῦν παραπατώντας τῆς ζωῆς μου οἱ νύχτες . . .

Τοὺς λόφους παίρνει ἡ σκοτεινὴ γραμμὴ καὶ κατεβαίνει
Μὲς τὴν οὐρανὸν, ἀνάμεσα εἰς τὰ δένδρα πρὸς τὸ βάθος,
Ποῦ μὲ προσμένει μιὰ φωτιὰ μεγάλη, γινωμένη
Ἀπ' ὅλες τὴς χρωματιστὲς τοῦ κόσμου αὐτοῦ φωτιές.
Ἀπ' τοῦ ἡλιοβασιλέματος ἀπ' τοῦ ὠκεανοῦ, ἀπ' τῶν ἀστέρων,
Ἀπ' τὴς φωτιῆς τῶν φεγγαριῶν εἰς τὸ χιόνι, ἀπ' τῶν αἰθέρων
Τὴς λάμπεις κι' ἀπ' τὰ βραδυνὰ χρώματα τοῦ Ταυγέτου.

Γαλάζιες, ρόδινες, λευκὲς, πράσινες, ἀσημένιες
Φλόγες, σὰν ἓνα σύμπλεγμα χοροῦ νυμφῶν καὶ ἀγγέλων,
Ποῦ ψαλμοδοῦν εἰρηνικὰ κυττώντας τὸ ἀναλόγι
Τοῦ σύμπαντος. Κι' ἐνῶ ὁ Χριστὸς μ' ἓνα σκυλί διαβαίνει
Τὸν κάμπο κι' ἡ μητέρα μου μαζεύει εἰς τὴν ποδιά της
Τὸ πρωῖνὸ φῶς, χορεύουνε ἀλαφρὰ μὲ σηκωμένα
Στὸ γόνα τὰ πολύχρωμα ζωερὰ φορέματά τους
Ἡ βασιλεία τῶν λουλουδιῶν μὲ τοὺς βοσκούς της . . .

Ἀγαπημένοι φίλοι μου, φίλοι μου ἀγαπημένοι!
Ἐγὼ στοὺς στίχους μου εἶμαι ἀπλὸς κι' εἶμαι πιὸ ἀπλὸς ἀκόμα
Στὰ δάκρυα μου! Σκοτείνισαν οἱ μέρες μας! Χιονίζει
Σ' ὅλο μου τὸ αἶμα μὲ πυκνὲς νιφάδες κι' εἶμαι ὡς μέσα
Γυμνός, σὰν ἓνας ἔαρινος βοσκὸς σ' ἓνα γαλάζιο
Βουνό. Τώρα, μαζέψτε τὰ ἔρημα πρόβατά μου
Καὶ γονατίστε σ' ἓνα Θεὸ γιὰ ὅτι πιὸ λυπημένο

Πιὸ σκοτεινὸ, πιὸ ἀσήκωτο, πιὸ ξαπλωμένο ὑπάρχει
Στὸν κόσμο ἀπόψε! Μὲ σφυριά τετράγωνα καρφώνουν
Τῆς νύχτας τὰ παράθυρα! Φυσᾷ ἓνας ἀνεμὸς κακὸς
Καὶ σκοτεινιάζει! Μιὰ βροχή! . . . Μιὰ πάχνη! . . . Ἐνα φεγγάρι! . . .
Τὸ φέρετρό μου γιόμισα νερά! . . .

Στροβιλισμένες
Ψηλά εἰς τὸ βάθος οἱ φωτιές, μαδοῦν μὲς τὴν οὐρανὸν.

ΝΙΚΗΦΩΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

“ΕΠΙΣΤΡΕΨΟΝ,” *

ΔΙΟΤΙ ΑΠΕΘΑΝΑΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΟΙ ΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΣΟΥ.

ΧΑΙΡΕΤΕ. Είμαι εγώ ο Πέτρος, φίλος σας άσυρματιστής μέσα από το καράβι το «Ίμπέριους». Όταν ήμουν μικρός ως 16 χρονών, μου λέγαν όλοι πώς θα γίνω ώραιος και με τσιμπούσανε τὰ θηλυκά μπροστά και πίσω και σέ διάφορα σημεία του σώματος. Έχτοτες δέν εκύτταξα, δέν ξέρω νά σάς τὸ πῶ, ακριβῶς, γιατί ήρθαν άλλα πράγματα πού μου καλύψανε σὸ μεταξὺ τὴν ωραιότη μου και άνοιξαν οί πόρτες τῆς ζωῆς και μπήκα μέσα και εκειμέσα πιά δέν ήτανε καιρός νά κυττάξεις τὴ μούρη σου, οὔτε φῶτα υπάρχανε κατάλληλα γιά τέτοια σκοπό, αλλά ήτανε μόνο χέρια, πόδια και αυτιά, όλα άνάκατα μαζί και διάφορα άλλα άκόμα πού δέν τὰ ονομάζουν εύκολα όλοι οί άνθρωποι και άνεβοκατέβαιναν λοιπόν μπρός άπ' τὰ μάτια μου κι' εγυάλιζαν και με μποδίζανε νά κάμω πέρα νά κυττάξω μακρύτερα και έτσι πέρναγε ο καιρός και έγινα άσυρματιστής και ταξιδεύω πάντα όμπρός, άπάνω σέ μεγάλες θάλασσες, καρτερικές και υπερήφανες και όλο φτάνουν μες σ' αυτιά μου από τόν κόσμο παραγγέλματα: «Έδῶ ο σταθμός του Γιώτα Ψί, άνεμοι άνατολικά . . .»

Τόν Αύγουστο είχαμε λάβει διαταγή νά ξεμπαρκαρούμε. Ήταν μιὰ νύχτα Αύγουσταίτικα πού πηδούνε τὰ άστρα, πάπ, ένα σάλτο πέρνουνε και στήν πέρα μεριά, ύστερα δίπλα πάλι πάπ, και στήν άλλη μεριά, πάπ άποδῶ, πάπ άποκει, είχε φλογώσει ο ουρανός και κανείς δέ μιλούσε και από κάτω μόνο οί ελιγγες σέρνανε τίς ψυχές μας γκρρρ...και μᾶς ανατάραζαν. Όπου τότε άκούστηκε μέσα στή νύχτα ο τηλεβόας. Από τόν παπαφίγγο. Και έλε-

* Άπόσπασμα από τ' όμώνυμο μυθιστόρημα

γε. «Επιβάτες, από τὴν πάσα θέση, χωρίς διάκριση, νά εἰστε έτοιμοι, νά εἰστε έτοιμοι. Και άυριο με τὴν άνατολή του ήλιου νά εἰστε κατά πάντα έτοιμοι, θά ξε—μπαρ—κα—ρι—στή—τε». Τότε, δέν ξέρω πῶς εγένηκε αὐτὸ τὸ πράμα, αλλά, ίσαμε νάειπες κίμινο, όλοι βρεθήκαν μονομιᾶς από σταβέντο, τρέχοντας, και τὸ καράβι τόσο εγειρε, νά κιντυνέσουμε νά καταποντιστούμε και έβλαλε τότε ο καπετάνιος κάτι φωνές και εφώναξε: «Βρέ εἰστε σὰ συγκαλά σας δηλαδή μωρὲ κοθώνια; Νά μᾶς πνίξετε; Κύττα μωρὲ μιὰ ζήση τώρα δηλαδή με τούτοι τίς άνθρωποι! Κύττα! Νά κακντήσει νά μὴν ξεχωρίζουνε είτε γιά συμφορὰ άμα τούς μιλεῖς, ἢ γιά σωτηρία!»

«Σᾶς είπα οτι θά έλευτερωθήτε βρέ, οτι θά βγῆτε σέ στεργιά σᾶς είπα βρέ, κι' έτοιμοι έμαζευτήκανε μάτια μου άνεκούρκοδοι, θαρρεῖς πῶς ερχούτανε κεραυνός! Φτοῦ στοῦ διαβόλου τὰ παιδιὰ και τὰ τρισέγγονα». Έκαμε ο καπετάνιος τελευταίως εφτυσε και έπροχώρησε νά κοιμηθεῖ. Και εκοιμήθηκα τότε κι' εγώ. Και κατά τὴν αὐγή εξημέρωσε. Τότε εξυπνήσαμε, αλλά από πάνω μας εκανε τσι τσι τσι, ένα πράμα, μα δέν ήξαίραμε τί ήτανε και ετηρούσαμε τόν ουρανὸ και τί ν' ανακαλύψωμε οτι εἴτανε; τρία πουλάκια! Τῆς στεργιάς! Και τόσο μάλιστα κοντά, πού μᾶς κουτσούλισαν, μα δέ μιλήσαμε. Και έτσι πιά ήταν φανερό πῶς ἢ στεργιά τὸ άποφάσισε, ύστερα άπόνα μὴνα πέλαγος και προχωρούσε νά μᾶς συναντήσει. Τότε άνέβαινα γιά τὸ κατάστρωμα. Ο ήλιος δέν ήταν βγαρμένος. Έψιλόριχτε. Και είχαν μαζευτεῖ τουλοῦπες πίσω σὸ δρόμο μας, πού από βραδὺς μόλις και τόν εγκαταλεί-

ψαμε και ήταν μήνυμα φοβέρας γιά καταγίδα ἢ νεροποντή κι' εσήκωσα τότε μάτια μου και μούντζωσα τὰ προμηνύμκτα, σά νᾶχα μόλις τάχα πάρει τώρα τ' άπολυτήριο και δέ θά τότε ξεναχρειαζόμουνα γιά τὰ επίλοιπα τὸ δάσκαλο και προχώρησα νά ετοιμαστῶ. Και τότε είδα πῶς κι' οί επιβάτες εἴτανε κατά πάντα έτοιμοι. Και είχαν σηματούσει οὔρα. Κι' ο ήλιος πού μᾶς εφοβέριζε οτι θά βγει σέ λίγο, σίγουρα θά πᾶ νά παίξει κατά πρώτις μες σὰ μαλλιά τους, από πίσω, καθῶς πού σέκουνται άλαλα και θά ζεστάνει από τὴ ζέστα του τόσοσες πολλές επιθυμίες πού πάντα θρέσκουνται στὸν πάτο τῆς κάθε ανθρωπίνης κοιλιᾶς άποριγμένες. . Πάντοτε. Και τότε είπε ο καπετάνιος. «Νά τούς περάσετε τὴν άλυσίδα. Εἶναι προτιμότερο. Μήπως και συμπαραλιάσουν τὴν οὔρα κατά τὴν ὦρα κείνη, τῆς ξεμπάρκας και τὰ σαστίσομε.» Και επεράσαμε τὴν άλυσίδα γύρω και τούς έμαντρόσαμε. Ἄλλά δέν μίλησαν. Μήτε κουνήθηκαν. Και μοναχά ένα κοκκινόμαλικο πού γιατί εἴτανε πολὺ μικρὸ και ξεπερνούσε, τὸ κατάλαβε και χώθηκε σὸ πληθος. Και οσο περνούσε ἢ ὦρα τότε και εζυγόναμε στεριά και τὸ σκαρι και τὰ ξάρτια μας τρίζανε, γιατί τρίζουνε τὰ καρᾶδια πάντα περισσότερο σάν αντικρύζουνε λιμάνι, τότε οί επιβάτες, μέσα σέ τούτο τὸ θεόρατο χτίριο τὸ «Ίμπέριους» ένας πίσω στὸν άλλοτε εκαρτερούσανε έτοιμοι νά ξεμπαρκαριστοῦνε. Και ᾶς φορούσανε άλλος άσπρα, άλλος τοικουδικά φουστα, μαῦρο επανοφόρι, ἢ πιρπιρί, είτε και τσόχα, ἢ από τσίτι, άλλος μπιζάμα, άλλος σουρτούκο, λαχουράκι στὸν ὦμο, πλέχτινο γιλέκι, μισοφόρι με σοφρες, βελούδινο κοντογουνάκι, δέν τὰ καλοθυμούμαι και όλα, δηλαδή πῶς τὰ λένε, μα επιτέλους διάφορα. Και ᾶς βαστούσανε λοιπόν άλλος χαρτένη καπελιέρα, άλλος μονάχα πᾶ στή ράχη του εσερνε ένα στρώ-

μα, άλλος στὸν ὦμο του μιὰν πελερίνα, άλλος ένα χαρτάκι τυλμένο τετράγωνα, άλλος ένα αγαλματάκι, ἢ Γιελενίτσα τὴν κουκλίτσα της άλλος δέν εβαστούσε τίποτα, άλλος έναν πανένιο μπόγο, άλλος βαστούσε τὸ παιδί του, άλλος εἶχε τὸ σκύλο του, ένα μπαστοῦνι ένας κουτσός, ένας τυφλός τὸν εγγονά του και ήταν ένας παπαγάλος και ήταν κι' ένας δίχως μύτη και εἶχε κι' άλλος φαβορίτες, ήταν και κάτι θεατρίνες, αλλά ᾶς εἴτανε. . σέ τί πειράζει. . Εἴχανε άπάνω τους όλοι ένα πράμα και δέ θά τὸ πιστέψεις φίλε, εἴσαντε όμοιοι, μα τὸ Θεὸ! Ἔτσι και είπα τότε από μέσα μου, καλά πού τόλεγε ἢ γιαγιά μου ἢ μακαρίτισα «παιδί μου, τὰ μεγάλα σικλέτια. . και όλα τὰ μεγάλα πράματα. . και μάλιστα νά τὰ περάσεις δίπλα - δίπλα μαζί. . . γι' αὐτὸ παιδί μου και τ' αντρόγενα σὸ τέλος τῆς ζωῆς μας πάντα καταντεῖ τόσο πιά και μοιάζομε.»

Τότε επεσε ἢ άγκυρα, εἴχαμε φτάξει κιάλας εἴτανε 6 ἢ ὦρα. Ἄπόξω εδιακρίνονταν πῶς εἴτανε πολὺ ζωῆ άπάνω σ' εκείνον τὸν τόπο όπου εγὼ από τὰ λάχανα εἶνε πού τὸ πρωτοκατάλαβα, πού ήταν σιβαγγμένα στίβες πιὸ κείθε άπ' τὸ μουράγιο και πολλά ξυνόμηλα και ζῶα πολλά φορτωμένα εδικακίζανε τὴν πόλη και πολλά πρόσωπα τόσο άδιάφορα σάν τὴ βροχή του Μάη πού πέφτει και προχωρᾶ και καταστρέφει και άνοίγει ἢ γῆς, τὴν τρώει και χάνεται.

Τότε εγὼ εκοίταγα τούς επιβάτες μες τὰ μάτια, γιατί θά άποχωρίζομαστε σέ λίγο και γιά νά τούς θυμούμαι και ελεγα. «Τί θάπογίνετε λοιπόν κκομοιρέοι μου σέ κκινούργια πατρίδα. . Θά ξεναπισάτε κι' εδῶ ρίξετε σὸ χῶμα και θά κκκινίσετε σάν τὴν ντομάτα πού καμώνεται κκκμένη από τόν κλώνο της μες σὸ δισάκι τῆς κκουζίνας ἢ θά χαθήτε όλοι μαζί. . σάν

τὰ χαρτιά τοῦ καμπινὲ πού ἀνοίγεις μὲ φόρα τὸ νερὸ κι ἀκούγεται ἄξαφνὰ ἓνα γλοῦπ καὶ τὰ καταπίνει;».

Ἄλλὰ οἱ ἐπιβάτες δὲν ἐδείχτανε τίποτα. Ἄλλὰ σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ φωνάζει ὁ τιμονιέρης. «Ἄγγουρα λέβα καὶ τίς μπουκαπόρτες καὶ τὴ δεξιά τὴ σκάλα καὶ σαλπάριααααααααα.»

Τότε ἔκαμα τὸ σταυρό μου ἀμέσως καὶ νὰ δεῖς ὕστερα ἀπὸ καμπόσα χρόνια μάλιστα πού δὲν τὸν εἶχα ξανακάμει, δὲν ἐκαταλάβαινα, εἶτανε φοβερὴ ἡ στιγμή. «Δὲ θὰ πατήσομε στεφριά λοιπὸν», πὰ κι' ἀρωτῶ τότε τὸν καπετάνιο. «Ὅχι μοῦ λέει, δὲν παραδέχονται, ἤρθανε οἱ ἀρχῆς τοῦ τόπου, ἀλλά, λέει, δὲν τὸ παραδέχονται νὰ θγοῦνε οἱ ἐπιβάτες ὄξω, ὅπου λοιπὸν ἔτσι δὲ θὰ μπορέσομε νὰ ξεφορτώσομε», μοῦ λέει. «Μήτε γιὰ τὴν ἀνάγκη μας καπετάνιε, τοῦ λέω, δὲ θὰ θγοῦμε σὲ πόρτο;»

«Μήτε γιὰ τὴν ἀνάγκη μας, μοῦ κάνει. Ἄνακουρίσου ὅπως μπορεῖς. ἔχομε σαλ-

πάρει».

Βίρα λοιπὸν καὶ πᾶμε τότε πάλι φίλε. Ὅπισω..

Οἱ ἐπιβάτες ταχτοποιηθήκανε. Πάλι λοιπὸν ἐσούρανε τὸ στρώμα πίσω, τὰ παιδάκια τους, τὴν καπελιέρα, τὸ σκυλί, τὸν παπαγάλο, τὸν ἀόματο, τὰ πανερύλια μὲ τὰ κουρέλια τους καὶ ἐκαθίσανε ξανά. Καὶ τότε οἱ παλαιότεροι ἀρχίνισαν νὰ παίζου-νε πάλι ξανά μπιλιάρδο. Ἄλλὰ οἱ περισσότεροι δὲν ἐκάνανε τίποτα. Καὶ μοναχὰ μιὰ φουσαρμόνικα π' ἀκούονταν στὴ σιγαλιὰ καὶ δόστου κι' ὄλο ἀνάσαινε:

Ντρίγκι ντράγκ ἢ Μπατούσα,
ντρίγκι ντράγκ ἢ Μαροῦσα,
ντρίγκι ντράγκ κοιμηθήκαν
κάτω ἀπόσο τὸν εἰςουου ρανόσο,
ντρίγκι ντράγκ θὰ τίς βρῆτε,
ντρίγκι ντράγκ κάποια μέρα,
ντρίγκι ντράγκ στὸ καλάθι
τὰ φρέεσσα λάαααααααα.

ΜΕΛΠΩ ΡΕΙΩΤΗ

ΩΡΕΣ ΜΑΒΕΙΕΣ

I

Σ' ΟΡΓΑΣΜΟ ἢ γῆς, ἀχνή, πρασινοχνούδα,
καί, πεταχτὴ ἢ ξανθούλα ἢ κομπογάμπω,
κίνηγητὸ κρυφτόπαιζε σὶνὸν κάμπο
μὲ μιὰ, σὰν τὴ χαρὰ τῆς πεταλούδα.

Γαλιαντρογελαστὰ σιγαετραγούδα.
Μὰ ἐνῶ στὸ Μίη βέβαια ἔλεε: —Δές με, λάμπω,
κι' ἔλα μου σὲ χορὸ μοζὶ σου νὰ ἴμω,
ξάφνω, γλυστράει σὲ ἀποροχτὴ μιὰ φλούδα.

Σκαγιὰ ὅπως ἅμα πάρει τὸ τρυγόνι,
φλερτούρισε τ' ἀνέρα ν' ἀγγελοσταθεῖ,
σὶνὸν τόπο ὠσπού. . . δεντρί κομμένο ἀπλώνει.

Τὶς νύχτες, μιὰ ἄχνα—φάσμα ἰτιάς, σκυμένη ἐκεῖ . .
Ἔτσι ἢ ἱστοριούλα τῆς.—Τὶ ἔμε ὅμως βρῖσκει
κι ὅμοιοι βολὲς πενθοῦν τοὺς ὕπνους μου ἤσκιτοι;

II

Μὲ ξύπναε σήμερα ἢ Αὐγὴ μὲ χάδι.
Ἦρεμο, κόμπο—στάλα καρδοχτύπι
τίς ὄρες μοῦ ἐνανούρισε ὡς τὸ βράδι.
Στρουθιοῦ εἶδαν ξέγνοια νὰ ἔχω οἱ γύρα κῆποι.

Πάλι ὅμως, δίχως κάτι νὰ μοῦ λείπει,
δάκρου ἀχνοστά ἢ καρδιὰ βιολετὶ ὄσφραδι . .
Μὲ τὴ θολή μου ἀς ὑπνογείρω λύπη,
βαθειάθε ν' ἀχροαστῶ τὴν,—στὸ σκοτάδι.

. . . Φύκια σαλέψαν γύρω ἀπὸ πνιγμένη
σὲ σκοτεινὰ νερά. . .—Ποιάν;—Μὰ ἔτσι θὰ ἔναι:
Τ' ἀπόρησε ἔσω, —(κι' ἔκει, θὰ νογᾶνε,)

τόσο καλὴ μου ἢ ἡμέρα αὐτὴ νὰ μένει,
καί, θὰ ξενέρισε,—πρὸς τὸν Ἀπάνω
γιὰ ν' ἀγναντέψει Κόσμο τὶ νὰ κάνω.

III

Θὰ κλαψα. . Πήγγωνε ἢ καρδιὰ ὄρες. Πιά,
στά μύχια ἀπόβροχοι σταλαγμῶν χτύποι.
Κ' ὑπνιάζει ὁ νοῦς καθὼς ἀπὸ βαρειά
μουδιαζοῦν συλλογὴ τὰ βράδια οἱ κῆποι.

Κι' ἀναίτια! .—Μέγα λοιπὸν τὶ ἔδω λείπει;
Κι ἀπόψε, τὸ ὄραμα ἴδιο: Μακρονὰ
φερτὴ ἀπὸ ἀνήσυχο ἀέρι, πλέει μιὰ
νεραῖδοφάνταχτη νεφοτολύπη.

Ψυχὴ.—δραπέτισσα τῆς Ζωῆς, κᾶν τοῦ Ἄδη—
στὴ Γῆ πού ψάχνει ἰχνάρια—ποιά; νὰ βρεῖ,
χρόνια χαμένα, καί, δὲν τὸ μπορεῖ.

Κι ἀπο ὠχρὸ ἀπόφεγγο,—τὸ σκοτάδι
πού προμηναῖ τὸ αἰώνιο,—φτάνει ἐντὸς μου
θαμπὸς ἀχὸς καμπάνας τ' Ἄλλου Κόσμου.

Γ. Μ. ΕΡΜΙΑΛΗΣ

ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΩΤΟ *

Κύριε Υπουργέ,
Κύριε Διοικητή,
Κυρίες και Κύριοι,

Έχω μιάν εντύπωση άρχετα παράξενη και πολύ συζητητική, π.ν. άνεβαίνω σ' αυτή την έδρα και άρχίζω ένα επαγγελματικό στάδιο πάρα πολύ καινούργιο, σέ μιάν ηλικία τέτοια, όπου τó κάθε τί μās συμβουλευεί νά εγκαταλείψουμε κάθε δράση και νά παραιτηθούμε από κάθε επιχείρηση.

Κύριοι καθηγητάι, σās ευχαριστώ για την τιμή, που μου κάνετε νά με δεχτήτε στον κύκλο σας και για την εμπιστοσύνη, που δείξατε, πρώτα, στην πρόταση που σās έχει ύποβληθεί νά καθιερώσετε μιάν έδρα διδασκαλίας με τόν τίτλο «Ποιητική», κι' έπειτα, σ' εκείνον που σās την πρότεινε.

Θάχετε σκεφτεί, ότι μερικά θέματα που δέν είναι κυρίως άντικείμενον 'Επιστήμης και δέν μπορούν νά είναι έξ αιτίας της έσωτερικής τους φύσης και της στενής τους εξάρτησης άπ' τα ίδια τα πρόσωπα που ενδιαφέρονται γι' αυτά, θά μπορούσαν καμιά φορά, άν όχι νά διδάσκουνται, τουλάχιστο, νά γίνονται γνωστά με κάποιον τρόπο, σάν καρπός μιας πείρας προσωπικής, βγαλμένης από μιάν ολοκληρω ζωή. Η ηλικία λοιπόν θά ήταν σάν κάποιος όρος που σέ μιá τέτοια ειδική περίπτωση, θά μπορούσε νά είναι μιá δικαιολογία.

Έχουνε όλη μου την ευγνωμοσύνη οι συνάδελφοί μου της Γαλλικής 'Ακαδημίας, που δεχτήκανε νά ένωθούν με σās, για νά προτείνουν την ύποψηφιότητά μου. Τέλος ευχαριστώ τόν κ. Υπουργό της 'Εθνικής Παιδείας, έπειδή έχει εγκρίνει τη μεταβολή αυτής της έδρας κι' έχει προτείνει στον κ. Πρόεδρο της Δημοκρατίας τó διάταγμα του διορισμού μου.

Κύριοι, δέ θά μπορούσα περισσότερο νά πω στην εξήγηση του έργου μου, χωρίς νά δείξω πρώτα—πρώτα τó σεβασμό μου, την ευγνωμοσύνη μου και τó θαυμασμό μου προς τόν περίφημο φίλο μου κ. Ιωσήφ Βέδιερ. Δέν είναι ανάγκη νά θυμίσω έδω τή φήμη και τή μεγάλη αξία του σοφού και του συγγραφέα, που είναι τιμή για τά Γαλλικά γράμματα, και νά σās μιλήσω για τó γαλήνιο και πειστικό διοικητικό του κύρος. Όμως δέν μπορώ νά σās κρύψω, κ. Καθηγητάι, ότι είναι αυτός που, συμφωνώντας με μερικούς από σās, ειχε την ιδέα που σήμερα πραγματοποιείται. Γοητεύοντάς με με τά λόγια του

για τó 'Ιδρυμά σας μ' έπεισε, ότι μπορούσα νά κρατήσω αυτή τή θέση, που ποτέ δέν είχα σκεφτεί. Τέλος σέ μιá συνομιλία με τόν 'Ιδιον, αλλάζοντας σκέψεις και άποψεις, βγήκε άκόμα και ó τίτλος αυτής της έδρας.

Η πρώτη μου φροντίδα είναι ότι πρέπει νά έομηνεύσω αυτό τó όνομα «Ποιητική» που τó έχω άποδώσει με την πιό άρχική του έννοια και όχι με τή συνειθισμένη του χρήση. Τό σκέφτηκα και μου φάνηκε τó μόνο κατάλληλο για νά ξεκαθαρίσω τó είδος της μελέτης που έχω σκοπό νά αναπτύξω σ' αυτό τó Μαθημα.

Συνήθως τούτο τόν όρο τόν καταλαβαίνουμε σάν έκθεση ή συλλογή κανόνων με όρισμούς ή διδάγματα σχετικά με τή σύνθεση λυρικών ή δραματικών ποιημάτων ή μάλλον με τήν κατασκευή στίχων. 'Αλλ' όμως μπορούμε νά βρούμε ότι μ' αυτήν την έννοια έχει γεράσει πολύ ó όσος αυτός καθώς και τó ίδιο τó άντικείμενο, ώστε νά τού δώσουμε μιάν άλλη θέση. Όλες οι τέχνες δεχόντουσαν πωτά, την ύποταγή τους κάθε μιá σύμφωνα με τήν φύση της, σέ μερικούς τύπους ή τρόπους ύποχρεωτικούς που επιβαλλόντουσαν σ' όλα τά έργα του ίδιου γένους και που θά μπορούσε και θά έπρεπε κανείς νά τούς μαθαίνει, όπως κάνουν για τή σύνταξη μιας γλώσσας. Μερικοί όμως δέ συμφωνούσαν ότι ή εντύπωση που μπορούσε ένα έργο νά προξενήσει, όσο δυνατή κι' επιτυχημένη κι' άν ήταν, θά χρησίμευε σάν μιá έγγύηση κατάλληλη κι' ικανοποιητική για νά δικαιολογήσει αυτό τó έργο και νά τού εξασφαλίζει μιάν αξία παγκόσμια. Τό γεγονός δέν εξασφάλιζε και τó δικαίωμα. 'Από πολύ νωρίς είχαν άναγνωρίσει ότι για τó μορφικό μέρος κάθε τέχνης, έπρεπε νά συστήσουν διατυπώσεις και περιορισμούς κατάλληλους για τήν καλύτερη επιτυχία τού σκοπού τού καλλιτέχνη κι' ότι ήταν συμφέρο του νό τούς μάθει και νά τούς σεβαστεί.

'Αλλά, σιγά—σιγά, κι' άπ' τó κύρος μεγάλων άνδρων, ή ιδέα ενός είδους νομιμότητας πηξε κι' άντικατέστη τις άρχικές συμβουλές με τήν εμπειρική καταγωγή τους. 'Ετσι άφού συλλογίστηκαν πολύ, δημιουργήθηκε ή άκριβολογία τού κανόνα, που διατυπώθηκε με άκριβείς τύπους. Η κριτική όπλιστηκε κι' άκολούθησε αυτή ή παράδοξη συνέπεια: μιá τάξη στίς τέχνες που μπόδιζε τις παρορμήσεις του καλλιτέχνη, με δυσκολίες λογικές, γνώρισε μιá μεγάλη κι' έξακολουθητική έννοια, άπ' την υπερβολική εύκολία που

έδινε στο νά κρίνουν και νά ταξινομοούν έργα, άτ' την άπλή ύπικωγή σ' έναν κώδικα ή σ' έναν κανόνα καλά καθορισμένο.

Κι' άλλη μιá εύκολία έβγαине άπ' αυτούς τούς άκριβείς κανόνες, για κείνους που σκεπτόντουσαν νά δημιουργήσουν. 'Αξιώματα πολύ περιορισμένα, και μάλιστα πολύ άυστηρά, άφίνουν έλεύθερο τόν καλλιτέχνη από πολλές έπικρίσεις και μάλιστα τις πιό λεπτές και τόν βγάζουν από πολλές εύθύνες ως προς τήν έξωτερική μορφή, ενώ σύγχρονα τόν σπρώχνουν καμιά φορά σ' έπινοήσεις, στίς οποίες μιá πλέρια έλευθερία δέ θά τόν ειχε ποτέ οδηγήσει. 'Αλλ' είτε θέλουμε είτε δέ θέλουμε, ή έπρχη της αυταρχικότητας στίς τέχνες έχει περάσει από πολλών καιρό και ή λέξη «Ποιητική» δέν ξ'ηπνάει παρά μόνο την ιδέα για συνταγές άναφές και παλιωμένες.

Πιστεύω λοιπόν ότι μπορώ νά ξαναπάω την λέξη με την έννοια που άφορά τήν ευμυλογία, χωρίς νά τολαιώ όμως νά την προφέρω «Ποιητική» με την έννοια που τή χρησιμοποιεί ή Φυσιολογία, όταν μιλάει για λειτουργίες αίματοποιητικές ή γαλακτοποιητικές. 'Αλλά είναι άκριβώς ή έννοια ή πολύ άπλή «του δημιουργείν» που ήθελα νά εκφράσω. «Τό δημιουργείν», «τό ποιείν», που θ' άσχοληθώ τώρα, είναι αυτό που συμπληρώνεται σέ κάθε έργο, και που θά περιορίσω ύστερα από λίγο σ' αυτό τó είδος των έργων, που έχουν συμφωνήσει νά τά ονομάζουν «πνευματικά έργα». Είναι αυτά τά έργα που τó πνεύμα θέλει νά γίνονται για δικιά του χρήση, χρησιμοποιώντας γι' αυτό τó σκοτό όλα τά φυσικά μέσα τά όποια μπορούν νά τó ώφελήσουν.

Όπως ή άπλή ενέργεια για τήν όποία μιλήτα και κάθε έργο μπορεί ή όχι νά μās κάνει νά σκεφτούμε γι' αυτή τή δημιουργία και νά γεννήσει ή όχι μιá στάση έρωτηματική περισσότερο ή λιγότερο έντονη περισσότερο ή λιγότερο άταίτητη. που τó κάνει πρόβλημα. Μιá τέτοια μελέτη δέ γεννάει σεβασμό. Μπορούμε νά κρίνουμε τήν αξίωτη αυτή χμαιορική. 'Ακόμα περισσότερο μερικά πνεύματα θά βρούν αυτή τήν αναζήτηση, όχι μόνο μάταιη, αλλά και βλαβερή και μάλιστα θά πρέπει, ίσως, νά τή βρούνε τέτοια. Και για παράδειγμα: καταλαβαίνουμε ότι ένας ποιητής μπορεί εύλογα νά φοβάται ν' αλλάξει τις άρχικές του ικανότητες, τήν άμεση παραγωγική του δύναμη, με τήν άνάλυση, που θά έκανε. 'Αρνιέται ένστικτώδεια νά τις αναπτύξει μ' άλλον τρόπο, παρά με τήν άσκηση της τέχνης του, και νά γίνει πιό ολοκληρωτικά ό άρχηγός

με άποδεικτικό λόγο. Είναι πιθανό, ότι ή πράξη μας ή πιό άπλή, ή χειρονομία μας ή πιό κινή δέ θά μπορούσε νά ολοκληρωθεί και ή έλάχιστή μας ικανότητα θά μās ήταν εμπόδιο, άν έπρεπε νά τή παρουσιάσουμε στον πνεύμα και νά τή γνώσουμε κατά βάθος για νά τήν εξασκήσουμε. Ο 'Αχιλλέας δέν μπορεί νά νικήσει τή χελώνα άν σκέπτεται τó διάστημα και τó χρόνο. Καιιά φορά μπορούμε νά φτάσουμε στο αντίθετο σημείο και νά δείξουμε σ' αυτό τó περίεργο πράγμα, ένα ενδιαφέρον τόσο ζωηρό και νά άποδώσουμε μιá τόσο έξαιρετική σπουδαιότητα στη συνέχισή του, ώστε νά παρασυσθούμε νά σκεφτόμαστε με περισσότερη ευχαρίστηση και μάλιστα με περισσότερο πάθος τή δημιουργία παρά τó δημιούργημα.

Σ' αυτό τó σημείο, Κύριοι, τó έργο μου πρέπει νά χωριστεί άναγκαστικά άπ' τó έργο που εκπληρώνει άπ' τή μιá μεριά ή 'Ιστορία της Φιλολογίας κι' άπ' τήν άλλη ή Κριτική των κειμένων και των έργων. Η 'Ιστορία της Φιλολογίας αναζητά τις περιστάσεις τις βεβαιωμένες έξωτερικές με τις οποίες τά έργα έχουν συγγραφεί, έχουν φανερωθεί και έχουν δημιουργήσει τά άποτελέσματά τους. Μās πληροφορεί για τούς συγγραφείς, για τις μεταβολές της ζωής και του έργου τους, σάν πράγματα χρονοιαστά, που άφησαν ίχνη και που μπορούμε νά τά γνωστοποιήσουμε, νά τά κατατάξουμε και νά τά έρμηνεύσουμε. 'Ακόμη περισυλλέγει τις διάφορες παραδόσεις και τά δοκουμεντά.

Δέν ύπόκειται ανάγκη νά σās θυμίσω με ποιá πολυμάθεια και με ποιές πρωτότυπες άπόψεις έδίδαξε αυτό τó μάθημα ό έξαίρετος συνάδελφός σας κ. Abel Lefranc. 'Αλλά ή γνωριμία των συγγραφέων και της εποχής τους, ή μελέτη της διαδοχής των λογοτεχνικών φαινομένων, δέν μπορεί παρά νά μās οδηγήσει στο συμπέρασμα, για ότι ήταν δυνατό νά συμβεί στα έσώτερα τους, που έδωσαν ότι χρειάστηκε για νά πετύχουν νά γραφτούν στα χρονικά της 'Ιστορίας των Γραμμάτων. 'Εάν τó πέτυχαν, τούτο έγινε με τή συνδρομή δύο όρων που μπορούμε πάντοτε νά τούς θεωρούμε σάν άνεξάρτητους: ό ένας είναι άναγκαστικά ή δημιουργία του έργου, ό άλλος είναι ή δημιουργία μιας σχετικής «αξίας» του έργου, από εκείνους που γνώρισαν κι' άόλαυσαν τó δημιουργημένο έργο, επιβάλανε τή φήμη του

* 'Εναρκτήριο στο Collège de France.

και στερέωσαν τη διάδοση, τη διαφύλαξη και τη μεταγενέστερη ζωή του.

Πριν από λίγο πρόφερα τις λέξεις «ἀξία» και «δημιουργία». Σταματάω εδώ μια στιγμή. "Αν θέλουμε ν' αναλάβουμε την εξερεύνηση του αντικειμένου του δημιουργού πνεύματος, δεν πρέπει να φρόβιασμε να μείνουμε στην άρχή, στις πιο γενικές απόψεις, γιατί αυτές θα μᾶς επιτρέψουν να προχωρήσουμε, χωρίς να εμιασμε υποχρεωμένοι να κάνουμε πολλές αναδρομές στην πορεία μας και θα μᾶς προσφέρουν ακόμη και τις περισσότερες αναλογίες, δηλαδή την πιο μεγάλη ποσότητα από εκφράσεις παραπλήσιες για να περιγραφουμε γεγονότα και ιδέες, που μᾶς διαφεύγουν πολύ συχνά απ' την ίδια τους τη φύση, σε κάθε απόπειρα ἄμεσου ὀρισμοῦ. Γι' αυτό σημειώνω τούτο το δάνειο από τις Οικονομικές Ἐπιστήμες για μερικές λέξεις: ἴσως θὰ μοῦ εἶναι εὐχολο να συνενώσω με τὰ ὀνόματα «**παραγωγή**» και «**παραγωγός**» τις διάφορες ενεργητικότητες και τὰ διάφορα πρόσωπα που θ' ἀσχοληθοῦμε, ἂν θέλουμε να πραγματοποιημε για ὅτι ἔχουν κοινό, χωρίς να κάνουμε διάκριση ἄνεμεσα στα εἶδη τους. Θὰ εἶναι τὸ ἴδιο κατάλληλο χωρίς να ειδικεύσουμε ὅτι μιλάμε για ἀναγνώστη, για ἀκροατὴ ἢ για θεατὴ, να ἐνώσουμε ὅλους αὐτούς τους ὁπαδούς τῶν ἔργων ὄλων τῶν εἰδῶν, με τὸ οικονομικὸ ὄνομα τοῦ «**καταναλωτοῦ**». Ὅσο για τὴν ἔννοια τῆς ἀξίας, γνωρίζουμε καλά ὅτι αὐτὴ σ' ὄλο τὸν πνευματικὸ κόσμο παίζει ἕνα ὁλόλο πρώτης γραμμῆς, που μπορεί να συγκριθεῖ με τὸ ὁλόλο που παίζει αὐτὴ, στὸν οικονομικὸ κόσμο, ἂν και ἡ πνευματικὴ ἀξία εἶναι πολὺ πιο λεπτή απ' τὴν οικονομική. Ἐπειδὴ εἶναι ἐνωμένη με ἀνάγκες ἄπειρα ποικίλες και με ἀπεριόριστον ἀριθμὸ, ὅσο δὲν εἶναι οἱ ἀνάγκες τῆς φυσιολογικῆς ζωῆς.

Ἄν ἀναγνωρίζουμε ἀκόμα τὴν ἀξία τῆς Ἰλιάδας και ἂν τὸ χρυσάφι ἔχει παραμείνει, ἔπειτα ἀπὸ τόσους αἰῶνες, ἕνα σῶμα (περισσότερο ἢ λιγότερο ἀπὸ) ἄλλ' ἄρκετὰ ἀξιοπρόσεχτο και γενικά ἀξιοσέβαστο, τούτο γίνεται γιατί τὸ χρυσάφι κ' ἡ Ἰλιάδα εἶναι σπάνια, ἀμίμητα, κ' ἔχουν ἀκόμα και μερικές ἄλλες ιδιότητες που τὰ κάνουν ἀντικείμενα προνομιοῦ και μέτρα ἀξίας.

Χωρὶς να ἐπιμένω στὴν οικονομική μου σύγκριση, εἶναι φανερό ὅτι ἡ ἔννοια: ἐργασία, οἱ ἔννοιες: δημιουργία και ἐπισώρευση πλούτου, προσφορά και ζήτηση, παρουσιάζονται

πολὺ φυσικά στὸν τομέα που μᾶς ἐνδιαφέρει. Τόσο με τὴν ὁμοιότητά τους ὅσο και με τις διάφορες ἐφαρμογές, αὐτὲς οἱ ἔννοιες με τὰ ἴδια ὀνόματα, μᾶς θυμίζουν ὅτι σὲ δυὸ σειρὲς ἀπὸ πράξεις που φαίνονται πολὺ ἀπομακρυσμένες μεταξύ τους, μπαίνουν τὰ προβλήματα για τὴ σχέση τῶν προσώπων με τὸ κοινωνικὸ τους περιβάλλον. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, ὅπως ὑπάχει μιὰ οικονομικὴ ἀναλογία, ἀπ' τὰ ἴδια τὰ αἴτια ὑπάρχει ἀκόμα μιὰ ἀναλογία πολιτική, μεταξύ τῶν φαινομένων τῆς ὁργανωμένης διανοητικῆς ζωῆς και τῶν φαινομένων τῆς δημοσίας ζωῆς. Ὑπάρχει μιὰ ὀλόκληρη πολιτικὴ διανοητικὴ ἐξουσία, μιὰ πολιτικὴ ἐσωτερικὴ (πολὺ ἐσωτερικὴ ἔννοεῖται) και μιὰ πολιτικὴ ἐξωτερικὴ· αὐτὴ θὰ ἔπρεπε να κάνει τὴν Ἱστορία τῆς Φιλολογίας, ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα ἀντικείμενά της, ἀφ' οὗ εἶναι στὴ δικαιοδοσία της. Πολιτικὴ και οικονομικὴ εἶσι λοιπὸν γενικεοόμενες, εἶναι ἔννοιες που, ἀπ' τὸ πρῶτο μας βλέμμα στὸν πνευματικὸ κόσμο και ἔτσι ἀπομακρυσμένα ἀκόμα να τὸν θεωροῦμε ὡς ἕνα σύστημα τελειωτικὰ ἀπομονωμένο κατὰ τὴ δημιουργικὴ φάση τῶν ἔργων, ἐπιβάλλονται και φαίνεται πάρα πολὺ ἡ παρουσία τους στα πεποισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δημιουργήματα και εἶναι πάντοτε κοντὰ σ' αὐτὲς τις πράξεις. Στὸ βάθος μάλιστα τῆς σκέψης τοῦ σοφοῦ ἢ τοῦ καλλιτέχνη τοῦ πιο ἀπασχολημένου στὴν ἔρευνά του, και που φαίνεται ὁ πιο ἀπορροφημένος στὴ δικὴ του σφαῖρα, και πάρα πολὺ κοντὰ μ' ὅτι εἶναι πιο δικό του και πιο ἀπρόσωπο, ὑπάρχει, δὲν ξέρω κ' ἐγὼ κάποιο προαίσθημα τῶν ἐξωτερικῶν ἀντιδράσεων, που θὰ προκαλέσει τὸ ἔργο που εἶναι στὴ διάπλάσή του. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι δύσκολα μόνος.

Αὐτὴ τὴ δράση παρουσίας πρέπει πάντοτε να τὴ λογαριάζει κανεὶς χωρὶς φόβο πλάνης· ἀλλὰ ἐνώνεται τόσο λεπτὰ με τοὺς ἄλλους παράγοντες τοῦ ἔργου, καμιά φορά μεταμορφώνεται τόσο καλά, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο να τὴν ἀπομονώσει κανεὶς. Γνωρίζουμε ὁπωσδήποτε ὅτι ἡ ἀληθινὴ σημασία μιᾶς τέτοιας ἐκλογῆς ἢ μιᾶς τέτοιας προσπάθειας ἐνὸς δημιουργοῦ, εἶναι συχνά ἔξω ἀπ' αὐτὴν τὴν ἴδια δημιουργία και βγαίνει σὰν ἀποτέλεσμα ἀπὸ μιὰ φροντίδα περισσότερη ἢ λιγότερη συνειδητὴ για τὴν ἐντύπωση που θὰ δημιουργηθεῖ και για τις συνέπειες για τὸ δημιουργό. Ἐτσι κατὰ τὸ διάστημα τῆς δουλειᾶς

του, τὸ πνεῦμα πηγαίνει κ' ἔρχεται ἀσταμάτητα ἀπ' τὸν ἴδιο στὸν ἄλλο· και ἀλλάζει, ἐκεῖνο που παράγει τὴν πιο ἐσωτερικὴ ὑπαρξή του. μ' αὐτὴ τὴν ἰδιαίτερη αἴσθηση τῆς κρίσης τῶν ἄλλων. Κι' ἔτσι λοιπὸν στίς σκέψεις μας για ἕνα ἔργο, παίρνουμε τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη ἀπ' αὐτὲς τις δυὸ θέσεις, που εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστες. Ἐὰν σκοπεύουμε να προχωρήσουμε με τόση ἀκριβεία, που μιὰ τέτοια ὑπόθεση ἀπαιτεῖ, πρέπει να περιοριστοῦμε και να χωρίσουμε πολὺ φροντισμένα τὴν ἀναζήτησή μας για τὴ γέννηση ἐνὸς ἔργου, ἀπ' τὴ μελέτη μας για τὴ δημιουργία τῆς ἀξίας του δηλαδή ἀπ' τις ἐντυπώσεις που μπορούν να γεννηθοῦν ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, στὸ α ἢ στὸ β μυαλό, στὴν α, ἢ στὴ β ἐποχὴ.

Και για να τὸ ἀποδείξουμε, ἀρκεῖ να παρατηρήσουμε, ὅτι αὐτὸ που μπορούμε πραγματικά να γνωρίζουμε ἢ να πιστεύουμε ὅτι γνωρίζουμε σὲ κάθε τομέα, δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο, παρὰ ἐκεῖνο που μπορούμε ἢ να παρατηροῦμε ἢ να κάνουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, και ὅτι εἶναι ἀδύνατο να συγκεντρώσουμε στὴν ἴδια κατάσταση και στὴν ἴδια προσοχή, τὴν παρατήρηση τοῦ πνεύματος που παράγει τὸ ἔργο, και τὴν παρατήρηση τοῦ πνεύματος, που παράγει κάποια ἀξία τοῦ ἔργου. Δὲν ὑπάρχει βλέμμα ἰκανὸ να παρατηρεῖ σύγχρονα και τις δυὸ αὐτὲς λειτουργίες· παραγωγὸς και καταναλωτὴς εἶναι δυὸ συστήματα τὴν οὐσία τους χωρισμένα. Τὸ ἔργο εἶναι για τὸν ἕνα τὸ **τέρμα**· για τὸν ἄλλο, ἡ **ἀρχή** για τις ἀναπτύξεις που μπορούν να εἶναι ἀνόμοιες ἢ μιὰ στὴν ἄλλη. Πρέπει λοιπὸν να συμπεράνουμε, ὅτι κάθε κρίση που φανερῶναι μιὰ σχέση με τρεῖς ὄρους, μεταξύ τοῦ παραγωγοῦ, τοῦ ἔργου και τοῦ καταναλωτοῦ — και οἱ κρίσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους δὲν εἶναι σπάνιες στὴν κριτικὴ — εἶναι μιὰ κρίση ἀπατηλή, που δὲν μπορεί να δεχτεῖ καμιά ἔννοια και ἡ σκέψη τὴν καταστρέφει μόλις ἐφαρμοστεῖ σ' αὐτὴν. Μποροῦμε να ἐξετάσουμε μόνο τὴ σχέση τοῦ ἔργου με τὸν παραγωγό του, ἢ περισσότερο τὴ σχέση τοῦ ἔργου με ἐκεῖνο που τὸ τροποποιεῖ, ἀφ' οὗ ἔγινε μιὰ φορά. Ἡ δράση τοῦ πρώτου και ἡ ἀντίδραση τοῦ δευτέρου, δὲν μπορούν να ἀνακατῶνουνται. Οἱ ιδέες που ὁ ἕνας και ὁ ἄλλος σχηματίζουν για τὸ ἔργο, εἶναι ἀσύμφωνες.

Ἄπ' αὐτὸ βγαίνουν ἐκπλήξεις πολὺ συχνά, που μερικές εἶναι χρήσιμες. Ὑπάρχουν παρεξηγήσεις δημιουργικές. Ἀκόμα ὑπάρχουν μερικές ἐντυπώσεις—ἀπ' τις πιο δυνατές—που ἀπαιτοῦν τὴν ἀπουσία κάθε ἄμεσης σχέσης ἄνεμεσα στις δυὸ ἐνδιαφερόμενες ἐνέργειες. Τέτοιο ἔργο,—για παράδειγμα,—εἶναι ὁ καρπὸς μεγάλων φροντίδων και συγκεντρώνει πολλές δοκιμές, ἐπαναλήψεις, διαγραφές και ἐκλογές. Ἐχει ἀπαιτήσει σκέψη μηνῶν και μάλιστα εἰδῶν και μπορεί να προυποθέσει τὴν πείρα και τις ἀποκτήσεις μιᾶς ὀλόκληρης ζωῆς. Λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἔργου θὰ ἐκδηλωθεῖ σὲ μερικές στιγμές. Ἐνα βλέμμα θὰ εἶναι ἀρκετὸ για να ἐκτιμήσει κανεὶς ἕνα μνημεῖο, ἢ για να αἰστανθεῖ τὴ σύγκρουση. Σὲ δυὸ ὄρες, ὄλοι οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ τραγικοῦ ποιητῆ, ὄλος ὁ μόχθος που ἔχει ξοδέψει για να κατατάξει τὸ ἔργο του και να σχηματίσει ἕνα ἕνα κάθε στίχο, ἢ ἀκόμα ὄλοι οἱ συνδυασμοὶ ἄριστοις και ὀρχήστρας που ἔχει δημιουργήσει ὁ συνθέτης· ἢ ἀκόμα ὄλες οἱ μελέτες τοῦ φιλοσόφου και τὰ χρόνια που ἔχει καθυστερήσει κ' ἔχει συγκρατήσει τις σκέψεις του, ἴσαμε να διακρίνει και να παραδεχτεῖ τὴν ὀριστικὴ διάταξη, ὄλες αὐτὲς οἱ πράξεις πίστης, ὄλες αὐτὲς οἱ πράξεις ἐκλογῆς, ὄλοι αὐτοὶ οἱ διανοητικοὶ συμβιβασμοί, ἔρχονται ἐπὶ τέλος σὰν τελειωμένο ἔργο να χτυπήσουν, να ἐκπλήξουν, να θυμασσοῦν ἢ να συγκλονίσουν τὸ πνεῦμα τοῦ ἄλλου, που ἀπότομα ἐποδουλόνηται στὸν ἐρεθισμὸ αὐτοῦ τοῦ πελώριου βάρους διανοητικῆς ἐργασίας. Ὑπάρχει ἐδῶ μιὰ **πράξη πέρα ἀπ' τὸ μέτρο**. Μποροῦμε (πολὺ χοντροκομμένα ἔννοεῖται) να συγκρίνουμε αὐτὴ τὴν ἐντύπωση μ' ἐκεῖνη που μᾶς δίνει τὸ γράμμα σὲ μερικά δευτερόλεπτα ἐνὸς ὄγκου που θὰ εἶχαν ὑψώσει κομμάτι-κομμάτι ἀπάνου σ' ἕνα πύργο, χωρὶς να ὑπολογίσουν τὸν χρόνο ἢ τὸν ἀριθμὸ τῶν διαδρομῶν. Πετυχαίνουμε ἔτσι τὴν ἐντύπωση μιᾶς δυνάμεως ὑπεράνθρωπης. Ἀλλὰ ἡ ἐντύπωση, ὅπως γνωρίζετε, δὲ δημιουργεῖται πάντοτε. Συμβαίνει καμιά φορά, σ' αὐτὸν τὸ διανοητικὸ μηχανισμό, να εἶναι ὁ πύργος πολὺ ψηλός, ὁ ὄγκος πολὺ μεγάλος και να παρατηρήσουμε ἕνα ἀποτέλεσμα μηδαμινὸ ἢ ἀρνητικὸ.

(Συνεχίζεται)

ΑΠΟΔΟΣΗ: ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΤΡΟΥ

ΔΥΤΙΚΟΣ ΑΝΕΜΟΣ

«ἄ και νά δ' ἤκει νύξ φέρονσα φάσματα
λέξω πρὸς αἰθέρ' εἴ τι δὴ τοδ' ἔστι ἄκος.»

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

I

ΟΤΑΝ καθήσουμε στὴ βαθειὰ νύχτα νὰ μετρηθοῦμε
Οἱ χαμένοι φίλοι στὰ βάθη τῆς θάλασσας
Θὰ κλάψουν μὲ μαργαριτάρια τὴν ἀνέκφραστη ὀδύνη
Καθὼς τραγουδοῦσαν στὶς θαλασσοσπηλιές τὸ περασμένο καλοκαῖρι
Μὲ πράσινα εἰρηνικὰ βρῦα
Τυλιγμένοι τὴν ἄγνοια τοῦ κινδύνου
Ἄγνωστοι μὲ τὴν ἄμμο ἀγκαλιασμένοι
Ἄγνωστοι μὲ τὸ κῆμα ἀγκαλιασμένοι
Ἡ ἀνάμνηση ἀπὸ τὰ ναυάγια ἀνάστησε τοὺς πνιγμένους
Εἶναι τώρα μπροστά σου πὸν σαρκάζουν
Νὰ φοβᾶσαι στὴ χάση τοῦ φεγγαριοῦ
Τὶς φυρονεριές καὶ τὰ πεθαμένα βρῦα τὸ στοῦμα σου
Ὁ χαμένος ὕπνος ἐνεδρεῖ τὴν ἀνύποπτη ἡμέρα
Κρατήσου
Ὁ ὕπνος θὰ ξυπνήσει κι' ἄλλους πεθαμένους

II

Πίσω ἀπ' τὰ νέφη κρύβονται τὰ χαμόγελα τῶν ἀγγέλων
Ἐκεῖνα τὰ μάτια πὸν ὄνειρεύτηκες στὴ ζωὴ
Τοὺς θερμοὺς ἐναγκαλισμοὺς στὰ ἐρέβη τῶν πόθων
Ὅλα πιά ἔχουν εἰπωθεῖ γιὰ νὰ τὰ πάρει ὁ ἄνεμος
Ὅλα ἔχουν εἰπωθεῖ ὕπνε

III

Μὲς ἀπ' τὴ χαρὰ ἀναδύεται ἓνα πρόσωπο ἀγωνίας
Στὰ μάτια σου ἐπαιζε τὸ πράσινο τῆς πυγολαμπίδας
Τὴν ὥρα τοῦ μυστικοῦ ἔρωτα στὰ πεθαμένα φύλλα
Ὑστερα ἔβρεξε στὴ γυμνὴ ἔσοχὴ
Ὅσα δὲν ἐξομολογήτηκες στὶς ἀγρύπνιες σου
Ὁνειρεύεσαι πάντα μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτὰ πρὸς τὸ ἄπειρο
Περπατᾷς συντροφιά μὲ τ' ὄνειρο στὴ μικρὴ σου καρδιά
Πὸν φωλιάζει ἓνας κόσμος ἀδιάφθορος
Μιὰ μυστικὴ δημιουργία χωρεῖ στὴ μικρὴ σου καρδιά
Μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτὰ πρὸς τὸ ἄπειρο

IIII

Ἀλλὰ τὰ χιόνια τοῦ περασμένου χρόνου
Τὸ ἀπέραντο λευκὸ σάβανο γιὰ νὰ προσευχηθεῖς
Νὰ κλάψεις καὶ νὰ θυμᾶσαι

Ἄπ' τὴν πατρίδα μακρὰ
Ἄπ' τοὺς φίλους μακρὰ
Κοντὰ μόνο στὸ θάνατο πὸν δὲν ἤρθε

Ἐλεγε νὰ δῶ ἓνα πράσινο φύλλο
Ν' ἀκούσω τὴ θάλασσα τοῦ νησιοῦ μου
Ν' ἀνασάνω τὸν ἄνεμο ἀπὸ τὴ γῆ μου
Κι αὐτὸ πὸν ἄστραψαν τὰ μάτια σου σὰν εἶχες διαβάσει
Δὲν τὸ λογάριζες πιά:
«Εἶμαι ἓνας ἐλεύθερος ἄνθρωπος
Ἐνας πολίτης τοῦ κόσμου»

V

Ὁ δρόμος μου
Κύτταξε τὶς πληγές μου
Μέσα στὶς νύχτες μου ἀστέρια αἱματομένα
Μὲς στὶς ἀγρύπνιες μου πυρκαγιές στὴν καρδιά μου
Οἱ ἄνθρωποι βουλιαγμένοι
Οἱ ὀρίζοντες βουλιαγμένοι

Ἐρίξεις τὸ καρᾶβι σου στὰ νερὰ
Δυνατὸ κι ὑπερήφανο στὶς τρικυμίες
Προσπερνᾷς τὰ νησιά
Ἀπομακρύνεσαι ἀπ' τὰ λιμάνια πὸν σὲ καλοῦνε
Ποῦ πηγαίνεις;

Εἶδες τὶς πολιτεῖες καὶ τὰ ἐρεῖπια;
Εἶδες τοὺς ἔρωτες καὶ τὰ μίση;
Εἶδες τὰ πένθη τρόπαια ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες
Σὲ μιὰ πατρίδα
Μιᾶς στιγμῆς πατρίδα;

Ἄγγελε τῆς νύχτας νὰ σκοτεινιάζει
Ἄγγελε τοῦ ὕπνου νὰ κλείσω τὰ μάτια
Ἡ ζωὴ πὸν ζητήσαμε δὲ μᾶς ἔχει δοθεῖ
Κρατήσαμε τὸνειρο στὶς καρδιές μας μονάχα
Μιὰ γαλάζια μέθη στὸ ἄπειρο
Ἐνας βαθὺς στεναγμὸς χαρᾶς καὶ ἐλευθερίας
Ὑστερα ἀκολουθοῦν ἀλυσσιδες

VI

Ἄνοιξη τοῦ 1941

Τὰ καρᾶβια μας ἔφευγαν τυλιγμένα τὴν νύχτα
Ἄράσαμε σ' ἄγνωστα ἀκρογιάλια
Σὲ θαλασσοσπηλιές καὶ σ' ἄγρια βράχια μαυρισμένα
Τὸ φῶς μᾶς ἐτρόμαξε καὶ μᾶς ἐπονοῦσε

Μαγνήτιζε τ' ἄγρια τοῦ ἀνθρώπου πουλιὰ νὰ μᾶς κυνηγᾶνε
 Δαίδαλε Δαίδαλε
 Πλήρωσες καὶ πληρώνουμε τώρα γιὰ σένα
 Μὲ τ' ἀδέρφια πνιγμένα
 Μὲ τ' ἀδέρφια πληγωμένα
 Μᾶς κυνηγᾷ ἡ φωτιά τὸ σίδερο καὶ τὸ ἀτσάλι
 Καὶ ἀνοιξε φωτιά τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου
 Καὶ ἔσβυσε ὁ ἥλιος καὶ σκοτείνιασε ὁ ἄερας
 Καὶ ἔπεσαν ἄγριες ἀκρίδες μὲ ἀνθρώπινα πρόσωπα
 Μὲ θώρακες σιδερένιους
 Μὲ φτερὰ νὰ βουίζουν σὰν ἄρματα τοῦ πολέμου
 Καὶ δὲ ζητοῦν ν' ἀδικήσουν τὸν χόρτο τῆς γῆς
 Τὰ δέντρα δὲ ζητοῦν ν' ἀδικήσουν ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους
 Ἄδερφοί μου τὰ σπῖτια σας πετοῦν στὸν ἄερα
 Τὰ ἀγαθὰ σας φωτιά καὶ καπνὸς στὸν ἄερα
 Στὸ νησί θὰ βρῆτε γυναικὲς μαυροντυμένες
 Πέτρες καὶ χώματα νὰ καπνίζουν
 Κι οὔτε ἓνα πράσινο φύλλο θ' ἀπαλύνει τὴν Ἔρημο

—Κι ὄλο τραβᾶμε γιὰ τὴν πατρίδα

(Ἀπόσπασμα)

ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΕΚΣΤΑΣΗ

Σκάει τὸ ρόιδο τῆς καρδιάς μου καὶ ρουμπίνια
 Πληθαίνουνε τὶς καταχνιές τῶν ἀστρῶν.
 Ἀκροπατώντας στὶς κορφές ὑψώνω τὴν ἐπιθυμία μου
 Ἀνάμεσα στ' ὀλάνθιστο ἀποθέωμα
 Κι' ὄλο ρουφᾶω κόμπο, τὸν κόμπο τὴν οὐράνια λάμψη
 Ἀπὸ τὶς ρόγες τοῦ κατάκαρπου ἀμπελῶνα.

Κλώθουν οἱ ἀνταύγειες τὰ μαλλιά κι' οἱ κλιματίδες
 Πλέκουν στεφάνια στὰ παράθυρα τῶν ἡλιῶν.

Κελάρυνε ἡ φωνή μου στὸ λαρύγγι
 Τῶν ἀηδονιῶν μὲ τὸν καημὸ πὸν ἀνοίγει,
 Γαρούφαλο ὀλοπόρφυρο στὸ φῶς.

Τὸ πλοῖο πὸν πλέοντας μέθυσε στὴ μέση τοῦ πελάγου,
 Τὰ περιστέρια τοῦ πρωῖνοῦ π' ἀστράφτουνε στὸν ἥλιο
 Καὶ τὸ τραγούδι τοῦ ἐρωτιάρη βάρταχου στὸν ὄχο
 Σαλεύουν κάτι μέσα μου,
 Σὰν ἓνα θεῖο φλεγόμενο ὄρος,
 Μέσα στὴν πύρινη ὄπτασία τοῦ λυκόφωτος.
 Σαλεύουν σὰν τὰ φύλλα τῆς ψυχῆς μου διὰ τινάζει
 Ἡ αὐγὴ, τὸ μαντῆλι τῆς ἀπ' τὸ παράθυρό της . .

ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ τῆς γενικῆς προ-
 σοχῆς γύρω ἀπὸ τὴν θορυβώδη καθημε-
 ρινὴν ἐπικαιρότητα ἄφησε νὰ περάσει
 σχεδὸν ἀπαρατήρητη μιὰ εἶδηση, πὸν
 διαφορετικὰ θᾶπρεπε εὐρύτατα νὰ συ-
 ζητηθεῖ. Πρόκειται γιὰ τὴ σημασία, πὸν
 τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας θέλει νὰ δώ-
 σει στὴ διδασκαλία τῆς νεοελληνικῆς
 λογοτεχνίας, τόσο στὸ Πανεπιστήμιο,
 ὅσο καὶ στὴ Μέση Ἐκπαίδευση.

Τὸ μέτρο δὲν ἔχει, ὅπως ἴσως θὰ
 μποροῦσε νὰ νομίσει κανένας σημασία
 ἀποκλειστικὰ ἐκπαιδευτικῆ. Δὲν πρόκει-
 ται δηλαδὴ γιὰ τὴν εἰσαγωγή ἐνὸς νέου
 μαθήματος στὸ πρόγραμμα τῶν σχο-
 λείων οὔτε πολὺ περισσότερο γιὰ μιὰ
 σύσταση γιὰ τὴ συστηματικώτερη διδα-
 σκαλία του. Στὴν πραγματικότητα πρό-
 κεται γιὰ ἓνα γενικώτερο ζήτημα πὸν
 ἀγγίζει αὐτὲς τὶς ἴδιες τὶς ρίζες τῆς Ἐ-
 θνικῆς μας ζωῆς.

Ἐνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρί-
 σματα τῆς ἐκπαιδευσῆς μας, ὡς τὰ τώ-
 ρα, στάθηκε τὸ γεγονὸς ὅτι παραμέλησε
 ἐντελῶς κάθε τι πὸν εἶχε σχέση μὲ τὸν
 νεοελληνικὸ πολιτισμὸ. Μιὰ γενικὴ πε-
 ριφρόνηση τὴ διέκρινε γιὰ κάθε τι πὸν
 ἀφοροῦσε τὶς πολυποίκιλες ἐκδηλώσεις
 του. Ἀρνήθηκε δηλαδὴ τὴν ἴδια τὴ βᾶ-
 ση πᾶνω στὴν ὁποία θᾶπρεπε νὰ στηρι-
 χθεῖ καὶ νὰ ζητήσει νὰ ἀναπτύξει ἂν
 δὲν ἤθελε νὰ χτίζει πᾶνω στὴν ἄμμο.

Στὴν τραγικὴ τούτη παρεξήγηση ὁ-
 φείλεται καὶ ἡ περιφρόνηση πὸν ἐδειχνε
 πρὸς τὸ μάθημα τῆς νεοελληνικῆς λογο-
 τεχνίας. Ἀπὸ τὴν κατώτερη ἐκπαίδευση
 ὡς τὸ Πανεπιστήμιο, τὴ διδασκαλία του
 τὴ θεωροῦσαν ἀπλὴ παρανοχηδία. Λησμο-
 νήσαμε ὅτι ἡ λογοτεχνία μὲς χώρῃς
 ἐκφράζει τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ τῆς σ' ὅτι
 τὸ οὐσιαστικώτερον τὴ διακρίνει. Καὶ
 χωρὶς τὴ γνώσει καὶ τὴν πλήρη κατανόη-
 ση οὐτῆς τῆς ψυχῆς, τίποτε τὸ ἀξιοση-
 μείωτο καὶ σὲ κανέναν τομέα δὲν εἶναι
 δυνατὸν νὰ δημιουργηθῇ.

Σὲ μᾶς ἐδῶ μάλιστα συμβαίνει καὶ
 κάτι ἄλλο. Ἡ λογοτεχνία μας ἀποτελεῖ
 τὴ μοναδικὴ πνευματικὴ μας ἐκδήλωση,
 πὸν δίκαια θὰ μποροῦσε νὰ λογαρια-
 στεῖ σὰν βραδύνοσα προσφορὰ στὴν κοι-
 νὴ προσπάθεια τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν
 γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ. Ἄν
 ἡ ἐπιστῆμη μας, στὸ μεγαλύτερο τῆς
 μέρος τουλάχιστο, ἀποτελεῖ κάτι τὸ
 δάνειο, καὶ στὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις τῆς
 ζωῆς μας ἀκροῦμαστε νὰ μεταφράζου-
 με λίγο ἢ πολὺ πιστὰ τὰ ξένα πρότυ-
 πα, στὴ λογοτεχνία κατορθώσαμε νὰ

δημιουργήσουμε μιὰ παράδοση μὲ βα-
 θεῖες ρίζες στὴν ἴδια μας τὴ ζωὴ, σὲ
 τρόπο πὸν κι' αὐτὴ ἡ ἐπίδραση πὸν δὲν
 μπορεῖ παρὰ νὰ δεχώμαστε νὰ μὴν
 παίρνει τὴ μορφή ἀγῶνης μίμησης, μὰ
 δημιουργικῆς ἐπίδρασης.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τούτη, ἡ ἀπόφαση
 τοῦ Ὑπουργεῖου, μὲ τὴν προϋπόθεση, φυ-
 σικὰ, πὸν σὲποτελεῖ μιὰ οὐσιαστικώτερη
 μεταστροφή στὸν προσανατολισμὸ τῆς
 παιδείας μας, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ χα-
 ροποιήσει ὄλους ὄσους πονοῦν ἀκόμη
 αὐτὸν τὸν τόπο. Δὲν ἀρκεῖ ὁμως αὐτό.
 Γιατὶ οἱ δυσκολίες ἀρχίζουν, ἀπὸ τὴ
 στιγμή πὸν ἡ ἀπόφαση θὰ μπεῖ στὸ
 δρόμο τῆς πραγματοποίησης. Κι' ἂν δὲν
 κατορθωθεῖ νὰ ὑπερνηκηθοῖν κινδυνεῦει
 τὸ ζήτημα νὰ παραμείνει, ὅπως συμβαί-
 νει συνήθως στὴ χώρα μας, στὴ σφαῖρα
 τῶν καλῶν προθέσεων, χωρὶς νὰ ἀποκο-
 μίσουμε κανένα θετικὸ κέρδος.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, ἄλλωστε,
 πὸν τὸ πρόβλημα ἀντιμετωπίζεται. Καὶ
 στὸ πρόγραμμα τῶν γυμνασίων σημειώ-
 νεται τὸ μάθημα τῆς νεοελληνικῆς λογο-
 τεχνίας καὶ στὰ πανεπιστήμια ὑπάρ-
 χουν εἰδικές ἔδρες γιὰ τὴ διδασκαλία
 τῆς. Τὰ ἀποτελέσματα ὁμως στάθηκαν
 κάτι περισσότερο ἀπὸ πενιχρά, ἀφοῦ
 εἶναι δὰ κοινὸ μυστικὸ, πὸν ὑπάρ-
 γουν τελειόφοιτοι τῆς φιλολογίας, πὸν
 ἂν δὲν ἀγνοοῦν τὰ ὀνόματα, δὲν ἀξιῶ-
 θηκαν ὁμως οὔτε κἂν μιὰς τυπικῆς γνω-
 ριμίας μὲ τὸ ἔργο τῶν πῶ σημαντικῶν
 ἀντιπροσώπων τῆς λογοτεχνίας μας.

Τὸ πράγμα δὲν εἶναι παράξενο. Οἱ
 νεοελληνικὲς σπουδές, πὸν ἀρχισαν τε-
 λευταῖα κάπως συστηματικώτερα νὰ
 καλλιεργοῦνται καὶ σὲ μᾶς ἐδῶ, πῆραν
 εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἓνα δρόμο σφαλέρο. Ἡ
 προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων πὸν ἀπασχο-
 λοῦνται μ' αὐτὲς, περιορίστηκε σὲ ἐρευ-
 νες, πὸν χωρὶς νὰ στεροῦνται βέβαια
 μιᾶς κάποιος σημασίας, δὲν ἐξαντλοῦν
 ὅμως ἢ ἀκριβέστερα, μὸλις κατορθῶνουν
 νὰ θίξουν τὴν περιφέρεια τοῦ ἀντικει-
 μένου, πὸν τοὺς ἀπασχολεῖ.

Ἐνα εἶδος καινοῦργιου σχολαστι-
 κισμοῦ πάει νὰ δημιουργηθεῖ, ὁ λογισ-
 τατισμὸς ἀπὸ τὴν ἀνάποδη. Ἱστορία
 τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἔφτα-
 σε νὰ σημαίνει ἀπλὴ συγκέντρωση
 πληροφοριῶν γιὰ τὸ γενεαλογικὸ
 δένδρο τῶν συγγραφέων, παράθεση
 βιογραφικῶν στοιχείων ἢ τὸ πολὺ πολὺ
 ἀπλὴ ἀναγραφή τῶν τίτλων τοῦ ἔργου
 τούς μὲ πλήρη καὶ ἀκριβῆ ὁμως πάντα

βιβλιογραφικά στοιχεία. Γίνεται συναγωνισμός για την ανακάλυψη «άγνωστων» κειμένων, έντελως άσημάντων τις περισσότερες φορές και παραμένουν τελείως άμελέτητα τὰ «γνωστά» και ούσιώδη.

Από ένα συγγραφέα δηλαδή δεν μάς δίνουν παρά ότι τὸ ἀσήμαντο και τὸ ἐπεισοδιακὸ τὸν διακρίνει, τὰ στοιχεία ἐκείνα πὸ εἶναι λίγο ἢ πολὺ κοινὰ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους και τὰ ὁποῖα ἂν μπορούν νὰ μάς βοηθήσουν κατὰ μικρότερο ἢ μεγαλιότερο βαθμὸ νὰ ἐξηγήσουμε ἕνα ἔργο, δὲν μάς μεταδίνουν ὁμως τίποτε ἀπὸ τὸν ζωντανὸ του παλμό. Γιατὶ γνωριμία μ' ἕνα συγγραφέα σημαίνει πρὶν ἂπ' ὅλα και πάνω ἂπ' ὅλα ἄμεση ἐπαφή με τὸ ἔργο.

Τὸ δράμα πὸ ξεδιπλώνει μπροστὰ στὰ μάτια μας τὸ ἔργο, ἢ στάση πὸ παίρνει ὁ δημιουργὸς του ἀπέναντι στη ζωὴ, ἢ γλώσσα και τὸ ὄφος του, δηλαδή ἢ αἰσθητικὴ τοῦ ἔργου εἶναι κείνο πὸ μάς ἀποκαλύπτει τὸν ποιητὴ και ὄχι τὸ γεννεαλογικὸ του δένδρο και τὰ ἀ-

νέκδοτα τῆς καθημερινῆς του ζωῆς. Κάθε τι ἔξω ἂπ' αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ φιλολογίσι, πὸ μὴ μὴ τὸς περιέρχους και τοὺς σκανδαλοθῆρες μὴ πορὴ νὰ ἐνδιαφέρει.

Εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο, στὸ ὁποῖο θέλουμε νὰ καταλήξουμε. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργείου, φοβούμαστε πὸς θὰ παραμείνει γράμμα κενὸ ἂν δὲν καταβληθεῖ προσπάθεια νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὸν σφαλερὸ δρόμο πὸ ἀκολουθᾶμε. Ἡ λογοτεχνία μας εἶναι κάτι τὸ ζωντανὸ και σὰν τέτοιο θὰ πρέπει νὰ τὴν ἀντιμετωπίζουμε. Δὲν εἶναι ἢ ποσότης τῶν φιλολογικῶν νεκρῶν γνώσεων ἐκείνο, πὸ ἐνδιαφέρει νὰ μεταδώσουμε στοὺς νέους, μὰ τὸ ζωντανὸ της πνεῦμα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ νομίζουμε πὸς θὰ πρέπει κυρίως νὰ στραφεῖ ἢ προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων. Ἄν δὲν μὴ πορῶσουμε νὰ ἐξουδετερώσουμε τὸν νέο σχολαστικισμό, πὸ εὐτυχῶς βρίσκεται ἀκόμη στὴν γεννησή του και νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὴν Τυραννία τῆς ἄγονης πολυμαθείας, τίποτε τὸ δημιουργικὸ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιτύχουμε.

ΒΑΣΣΟΣ ΒΑΡΙΚΑΣ

Ἡ ΝΥΧΤΑ ΤΟΥ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΥ

Ἡ ΝΥΧΤΑ τοῦ φθινόπωρου, στοὺς κήπους κατεβαίνει! . .

Κι' εἶν' ὅλα τόσο εὐγενικά στὴν φευγαλέα στιγμή,
Πὸν ἀκόμα ἀπὸ τις δυσμικὲς ἀνταύγειες τυφλωμένοι
Πεταλουδίζουσι οἱ χρυσοὶ τῶν δέντρων μαρμαίμοι.
Πὸν ἀβέβαια βήματα γλυστροῦν στὰ νοτισμένα φύλλα,
Κι' ἂπ' τὴν πλατεία μᾶς ἀστραπῆς σπασμένη ἀνατριχίλα
Κρεμάει τὴν τύχη τοῦ οὐρανοῦ, μᾶ σκέψη ἀπελπισμένη.

Χαμήλωσες τὰ μάτια Σου πάνω ἂπ' τὴν λίμνη, κι' εἶδες
Τὸ χέρι αὐτὸ πὸ στάλαζε νάρκη χρυσῆ στὸ νοῦ,
Νὰ παίρνει ἂπ' τὰ φυλλώματα τις πράσινες ἐλπίδες,
Νὰ πνίγει τρίλιες ἀηδονιῶν, και τ' ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ
Σὰν διάνεμα θανάσιμο στὰ σύδεντρα πὸ ἐπέρνα
Νὰ στροβιλίζει κι' ἄσπλαχνα νὰ πνίγει σὲ μᾶ στέρνα
Μᾶ λειτανιά ἀπὸ χλωμὲς φρυγμένες χρυσαλίδες.

Σφίξε με Ἀγάπη, στὴν νοπὴ καρδιά Σου. Ὡρα τὴν ὥρα
Τὸ χέρι αὐτὸ πὸ γλύστρησε ἂπ' τῆς λίμνης τὰ νερά
Μὲ τὴν φειδίσια του γητειά, ματιάζει τὴν ὀπώρα,
Κάτω ἂπ' τὸ δίκλωνο φιλὶ τοῦ πόθου ὡς σπαρταρᾶ!
Δῶσε μου Ἀγάπη ἂπ' τ' ἄλικα, τὰ φλογερὰ Σου χεῖλια
Νὰ πῶ σὰν φίλτρα ἡδονικά τὰ πεθαμένα δειλία
Πὸν ἀγάλλι ἀγάλλι σβύνονται κι' ἀπὸ τὴν μνήμη τώρα.

ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

Ἡ ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΜΑΝΝΑΣ

—ΚΥΡ φύλακα, μὰ πότε πᾶ θ' ἀνοίξει ἐτούτη ἢ πόρτα
Ἀπὸ τις δέκα καρτερῶ και τώρα πᾶει ἢ ὥρα τρεῖς
Κυρ φύλακα, ἄσε με νὰ μὴ βλέπεις δὲν εἶναι ἄλλος κανεῖς

ὥρα τὴν ὥρα καρτερεῖ ὄξω ἂπ' τὴν πόρτα ἢ γρηὰ μᾶνα
νὰ τὴν ἀφήσουνε νὰ μπεῖ.

Στὸ ἀδύνατο τ' ὠχρό της χέρι

κάποιο μικρὸ δέμα κρατεῖ:

τσιγάρα, ἔληδες λίγο ψωμί

κι' ἕνα κλωνὶ βασιλικὸ

—μὲ τι λαχτάρα κίνησεν ἢ δόλια νὰ τὰ φέρει . . .

Ὡρα τὴν ὥρα καρτερεῖ ὄξω ἂπ' τὴν πόρτα ἢ γρηὰ μᾶνα
νὰ τὴν ἀφήσουνε νὰ μπεῖ.

Πέρασε ἢ ὥρα ἔγινε τρεῖς και τέσσερις και πέντε

μὰ ἢ πόρτα πάντα σφαλιχτή . . .

—Κύρ φύλακα, μὰ πότε πᾶ θ' ἀνοίξει ἐτούτη ἢ πόρτα

κουράστηκα νὰ καρτερῶ τόσες ὥρες ὀρθή

κι' εἶμαι γρηὰ, τὰ πόδια μου δὲ βοηθοῦν νὰ στέκω.

Ἐλα κύρ φύλακα, ἄσε με, νὰ ζήσεις, νὰ χαρεῖς

δὺο λόγια μόνον θὲ νὰ πῶ στὸ γιό μου τὸν Ἀλέκο —

—Κυρὰ πὸς θέλεις νὰ στὸ πῶ

ἀπόψε δὲ θ' ἀφήσουν

ἄσε και σύρε στὸ καλὸ.

(Ποῖος νὰ τολμήσει νὰ ἱστορήσει

γιὰ τοῦ παιδιοῦ τὸ σκοτωμὸ

ὦ τὸν ἀνήκουστο χαμὸ! . . .)

Ἡ δόλια ἢ γρηὰ ξεκίνησεν, ἀπόκαμε—ἄχ! τί κακό!—

κι' ἀπελπισμένη πῆρε πᾶ τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι

Σκυφτή, συρτὸ τὸ βῆμα της ἀβέβαιο κι' ἀργό.

Στὸ ἀδύνατο, τ' ὠχρό της χέρι

πάντα τὸ δέμα της κρατεῖ:

τσιγάρα, ἔληδες, λίγο ψωμί

κι' ἕνα κλωνὶ βασιλικὸ

στὸν κακοκέφαλο τὸ γιό

πὸν ἢ δόλια ἢ μᾶνα ἂπ' τὸ πρῶν ξεκίνησε νὰ φέρει.

ΝΙΚΟΣ ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΑΚΗΣ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΠΝΙΓΜΕΝΩΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ

ΟΤΑΝ φυσήξει πάνω σου ὁ βαρὺς ἀγέρας τοῦ θανάτου
καὶ μὲς στὰ μάτια σου ἀπλωθεῖ μιὰ καταχνιὰ θολή
κι' ἔχεις ξεχάσει πιά τις ἀξεδιάλυτες
τῶν ἀστεριῶν ἀνατολές καὶ δύσεις
τότε μιὰ βάρκα μὲ κατάμαυρα πανιά
θὰ σὲ ξεπροβοδίσει στὸ μεγάλο σου ταξίδι.
Λουρίδες σκοταδιοῦ θὰ σὲ χωρίζουνε καθὼς
ἀμφίβολα πίνω στὴ φόρμα σου θὰ πέφτουν.
Πυκνὴ βροχὴ καταχνιασμένη σὰν τὸ Γαλαξία
θὰ κρουνελιάζει γύρω σου στὴ θάλασσα καὶ θ' ἀχει σβύσει
τοῦ φεγγαριοῦ τὸ μάτι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κι' οἱ γλάροι
θὰ κρᾶζουνε ψηλά σκορπώντας τρομαγμένοι
καὶ θὰ ζυγιάζουν τὸ κενὸ μ' ὀρθάνοιχτα φτερά
καθὼς γοργὰ θ' ἀπλώνουνε σὲ γύρους καὶ θὰ φεύγουν
σὲ τοῦτο τὸ κουβάρι τὰ κουρελιασμένα σύγνεφα
ποὺ κρέμονται μέσα στὴ μπόρα τῆς βροχῆς
καὶ τῶν κυμάτων . . .

Ἄπάνου στὸ κατὰστρωμα γλυστοραεὶ ἀθώρατη μικρὴ βροχὴ
στενεύει τὸν ὀρίζοντα τὰ μάτια κουρασμένα
γυρνᾶνε μὲς στὸ δακτυλίδι αὐτὸ ποὺ σφίγγει
ψαχουλευτὴ κι' ἐπίβουλη μιὰ στάλνα τρυπᾶνε στὸ κορμὶ
ἀδέξιος καὶ λαχανιασμένος ἄνεμος μᾶς φέρνει
τὰ χαιρείσματα τῶν βαποριῶν μὲς τὴ βροχὴ
ποὺ πλέουνε δίπλα μας καὶ κάνουνε σιινιάλα.
Ὁ καπετάνιος πέθανε . . . πέθανε ὁ καπετάνιος
τοὺς ἄλλους ποὺ θὰ βρεῖς νὰ μᾶς τοὺς χαιρετήσεις καπετάνιε
κάποτε θ' ἄρθουμε καὶ μεῖς μὲ τὴ σειρά
μᾶς ἔστειλαν ἀπὸ καιρὸ προσκλήσεις πέρνοντας
μέτρο στὸ κουρασμένο μας σκυφτὸ κορμὶ
μᾶς ἔστειλαν προσκλήσεις κι' οἱ φωνές
οἱ μεσονύχτιες τῶν πνευμάτων δὲ δεχόνται ἀναβολὴ
Φωνάζουνε καὶ μᾶς καλοῦνε οἱ ναυαγοὶ
οἱ σύντροφοὶ τοῦ τρισπαλιοῦ Ὀδυσσεά . . .

ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΕΙΝΗ ΤΗ ΝΥΧΤΑ

ΚΕΙΝΟ τὸ βράδυ, ἡ νύχτα εἶχε ρθῆ
βαρεῖα κι' ἀσήκωτη. Σὰ πέτρινος ντό-
κος ποῦχε καθίσει πάνω στὸ στήθος του
καὶ τοῦπνιγε τὴν ἀνάσα. Ὁ Μπαρᾶς κα-
θῶς ἦτανε ζαρωμένος σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ
κρεββατιοῦ ἔνα τόσο δὰ πρᾶμα, τὴν ἔ-
νιωθε νὰ λυσομανάει πίσω ἀπ' τὸ κα-
τῶφλι καὶ νὰ πασχίζει νὰ ξεχυθῆ μέσα
σὰ μανιασμένη θάλασσα π' ἀποζητοῦσε
νὰ τὸν τυλίξει, νὰ τὸν πνίξει στὸ κατα-
ρμένιο τῆς σάβανο.

Τίποτα δὲν ἀκούγονταν ὄξω στὸ φα-
δὺ δρόμο π' ἄλλοτε ἀντηχοῦσε ἡ ὀχλοβο-
ῆ τῆς πόλης. Λὲς κι' εἶχε πέσει θανα-
τικὸ, λὲς κι' ὁ τόπος κονταροχτυπημένος
κατάστηθα, εἶχε ἀποκάμει καὶ βυθιστεῖ
σὲ βαρὺ λήθαργο, ὅλα σῶπαιναν, σῶ-
παιναν ἔτσι ποὺ σοῦρχονταν νὰ φωνά-
ζεις, νὰ μπήξεις μιὰ κραυγὴ, νὰ σαλλά-
ρεις ἀπάνω καὶ ν' ἀρχίσεις νὰ τρέχεις, νὰ
τρέχεις σὰ νὰ σὲ κυνηγοῦσαν δαιμόνοι . .

Ὁ Μπαρᾶς εἶπε σιγα . .

—Μαρία . .

Ἐνα σῶμα ποὺ ἴσαμε κείνη τὴν ὥ-
ρα ἔμενε ἄψυχο πλάι του, σπαρτάρισε.

—Τ' εἶναι ; ρώτησε ἡ γυναῖκα. Κ' εἶχε
ἡ μιλιὰ τῆς ἔνα τρεμάμενο τόνο. Κάτι
σὰ ξάφνιασμα.

Ὁ Μπαρᾶς ἄκουσε τίς φωνές κι'
αἰστάνθηκε μέσα του ἔνα σπᾶσιμο. Πό-
νεσε ἡ καρδιά του ποῦχε μιλήσει, ποῦχε
ἀφήσει νὰ γλυστορίσει ὁ λόγος ἀπ' τὰ χεί-
λη του κι' εἶχε γίνῃ ἀφορμὴ νὰ τῆς τα-
ράξει τὸν ὕπνο. Τὴν ἔνιωθε τώρα νὰ
ξανοίγει ὄλο φόβο πάνω του, τὰ γλαρω-
μένα τῆς μάτια, νὰ τινάζει τὰ βλέφαρά
τῆς σὰ νὰ ψαχοῦλευε τὸ σκοτάδι νὰ δῆ
πιὰ καινούρια λαχτᾶρα ἔκρυβε ὁ λό-
γος του.

Ὁ Μπαρᾶς συλλογίστηκε. Πόσες λύ-
πες πόσες ὀδύνες νᾶχαν στιβαχτεῖ ἀπὸ
μέρα σὲ μέρα, ἀπὸ ὦρα σὲ ὦρα μέσα
τῆς ; Ἀπὸ τότε ποῦχε πατηθεῖ ὁ τόπος
ἀπ' τὸ πόδι τοῦ Τύραγνου, ποῦχαν κατα-
κτῆσει τὴ χώρα τὰ λεφούσια του κατε-
βασμένα ἀπ' τὸ Βορριὰ ζήτημα ἦταν
νᾶχε νοιώσει μιὰ στάλα ἀνάπαψη.

Γδέρονταν ὀλημερίς στοὺς δρόμους
νὰ βοῆ θροφῆ ν' ἀλαφρύνῃ τὸν παιδε-
μό του «Μὴν εἶδατε ποὺ πουλοῦνε λάδι ;
Λίγα χόρτα καὶ ξύλα ; . . .». Ἐσερνε τὸ
βῆμα τῆς ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα, ἀνεμο-
χιτυπιότανε πέρα ἀπ' τὴν πόλη στοὺς μπα-
ξέδες γιὰ λίγα πράσινα φύλλα καὶ τὸ
βράδυ ἦτανε πιά τοῦ πεθαμοῦ. Ἡ ψυχὴ
τοὺς εἶχε μπαῖλντίσει, ἀποζητοῦσε τὸ
θάνατο.

Ὁ Μπαρᾶς ἄπλωσε τὸ χέρι του πᾶ-
νω τῆς. Τὴν ἔνιωσε πλάι του σὰ κίτρι-
νο φύλλο π' ἔτρεμε, ἔνα πλάσμα λιγνὸ,
χλωμὸ γερασμένο πρόωρα ποὺ στὰ μά-
τια του—κεῖνα τὰ βασιλεμένα μάτια, τ'
ἀποκαμωμένα ἀπ' τὸν δύσκολο βίος,—ἀ-
χνόφεγγε μιὰ μικρὴ κέρνη φλόγα . .

—Τίποτα . . .εἶπε σιγαλά, πολὺ σι-
γαλά. Νὰ, κάτι μοῦ ῥθε νὰ σοῦ πῶ, μὰ
δὲν ἦταν καὶ σπουδαῖο. Ἡ Μαρία γύρι-
σε πάλι στὸν ὕπνο τῆς. Ὁ Μπαρᾶς ἄ-
κουσε τὴ βαρεῖα τῆς ἀνάσα. Μιὰ ἀνάσα
π' ἔβγαινε μὲ πολὺ, πάρα πολὺ κόπο ἀπ'
τὸ στεγνωμένο τῆς στήθος. Κοιμόταν.
Ὅμως ἡ νύχτα ἔμενε ἄγρυπνη κεῖ, μὲ
μιὰ στρίγγλικη ἔκφραση στὸ πρόσωπό
τῆς, μὲ χιλιάδες ἀπὸ κατακκόκκινα μά-
τια, σὰν αἱμάτινα γυρισμένα ἀπάνω του.
Θὰ τὸν ἔπνιγε λοιπὸν στὸ κατραμένιο
τῆς σάβανο. Θᾶχωνε τὰ μακρουλά τῆς
νύχια στὴ σάρκα του ; Θὰ σαλλάριζε πᾶ-
νω του καὶ θ' ἀκουμποῦσε τὸ μαντεμέ-

νιο της πόδι, στο στήθος του;

“Οξω πέρα κατά τη στρίψη του δρόμου άκούστηκαν βήματα. Κάποιος περπατούσε μες στο σκότος.

“Ο Μπαράς είγησε. Στάθηκε ή καρδιά του. Μπορεί νάταν ή μπότια του Τύραγνου. Μπορεί νά σταματούσε έιούτη δώ, πίσω άπ' την πόρτα του. Θ' άκουγε τό βροντοχύπημά της στο κατώφλι. Τό ούρολιασμα του Γερμανού. «Άνοϊχτε.. Μπαρά σέ λένε; Παρτί. . .» “Εβλεπε κι' όλας τή γυναίκα του τή Μαρία νά ξεφωνίζει, νά χτυπιέται, νά πέφτει άπάνω του, νά πολεμάει νά τόν κρατήσει κοντά της με τ' άδύναμα χέρια της.

«... Πού μ' αφήνεις έρημ Πέτρο μου» Λίγα τέτοια γίνονταν;.. Νά τίς προάλες στον άπάνω δρόμο είχε γίνη σωστό άνθρωπομάζωμα. Οί μλόγηδες κάτι θεώρατοι άντρες, σαν ταύροι, π' έβλεπες τήν άγρια όψη της τους και κόμπιαζε τό αίμα στίς φλέβες σου—είχαν δυό μάτια ξάσπρα όπου μέσα τους δέν ύπληρχε σημάδι άνθρωπιās κι' άπ' τους χοντρούς λαιμούς τους κρέμουνταν ως κάτω στο στήθος κάτι μπρούντζινες άλυσσίδες σα «χαϊμαλιά»—φέρανε μεσονυχτίς γυροβολιά και μάζεψαν κοπάδια τους άντρες για όμηρους.

“Υστερα έφτανε μιá ρουφιανιά κάποιου σπιούνου, πώς δούλευες τάχα στ' άντάρτικο για τό ξεσκλάβωμα, πώς ήσουν και συ ένας άπ' τους «παράνομους»—ένας άπ' αυτούς πούχαν άποφασίσει τό τομάρι τους και πάλευαν αδιάκοπα νά κρατήσουν όλόρθο τό λαό ένάντια

στο ξένο Τύραγνο—για νά σέ μαζέψουν σα σκυλλο και νά σέ πάνε ίσα για τουφέκι ή για κρεμάλα.

“Όμως καθώς ζύγωναν τά βήματα γκάπ, γκούπ, γκάπ, γκούπ.. καθώς είχε πιαστεί ή άνάσα του και τά μάτια του είχαν γριλλώσει στο σκότος, άκούστηκε όξω στο φαρδύ, τόν έρημο δρόμο ένα τραγοῦδι,

Σαράντα παλληκάρια
άπό τή Λε. .
άπό τή Λεβσδειά

“Ηταν ένα τραγοῦδι πού μιλούσε για λεβεντιά κι' άντρεϊωσύνη. “Ένα τραγοῦδι άπ' αυτά πούχαν βγή σ' άλλους καιρούς στα χρόνια τής κλεφτουριάς και πού τώρα άνεβασμένο στα χείλη του νυχτοπερπατητή πού πέραγε με σιητό βήμα άψηφώντας τή νύχτα φαίνονταν σα νά ροβόλαγε όρημητικά άπό ψηλό καταρράχι και ν' άνάσταϊνε όξω στο δρόμο έναν πελώριο κι' άδούλωτο κόσμο.

“Ο Μπαράς σάστισε. Νόμισε πώς ζούσε σ' όνειρο. “Υστερα όμως σα νάχε γίνη φως, σα νάχε μπή αστραφτερός ήλιος μες στην κάμαρα, αϊστάνθηκε νά ξαναχτυπάει ζεσταμένη ή καρδιά του, νά φουσκώνουν οί φλέβες του άπό πυρό αίμα και τοῦρθε νά σηκωθῆ νά χυμίξει άπ' τό κρεββάτι του και νά πάει νά φιλήσει σταυρωτά τό νυχτοπερπατητή, πούχε χτυπήσει κατάστηθα με τό τραγοῦδι του, τήν άσήκωτη, έφιαλτική νύχτα..

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΕΒΑΝΤΑΣ
(Γραμμένο τό 43)

Ο ΤΥΦΛΟΣ

ΕΝΑΣ τυφλός είχε φυτρώσει στο κέντρο του στρόβιλου των βημάτων.

Φύκια τής φυρονεριάς τά λαδιά κατασρόμαλλά του ταλαντεύονταν στίς τρύλιες του μπάντζου.

Είναι μονάχος, κλεισμένος σ' ένα ή χειρό μαῦρο κουτί. Σε ποιόν κόσμο;

Πού ζούνε κείνοι πού γεννιώνται χωρίς μάτια; Τά χρώματα των ήλων, τά σχήματα των δαχτύλων, δείνουνε στήν ψυχή τους τήν εικόνα του κόσμου μας;

Τά βήματα, πλήθος ρυθμῶν μεροδεμένων, γεννιώνται, κορυφώνονται, λυώνουνε, αδιάκοπα. Κι' ό τυφλός παί-

ζει τους ξένους ήχους ατέλειωτα, χωρίς ή έκφρασή του ν' αλλάζει καθόλου. “Όταν τραγουδάει δείχνει ένα είδωλο κέρνο, πού ένας έργαστοίμυθος μάταια προσπαθεϊ νά του δώσει ζωή.

Κι' ό; πέφτει τό βράδι, μιá νέα γυναίκα σταματάει κοντά του και τόν προσέχει. Νόμισα πώς φαντάστηκα τό τραγοῦδι του με παλμό, τό παίξιμό του αισθαντικό και τό πρόσωπο ζωντανό.

Σέ λίγο ή γυναίκα ένώθηκε στο ρέμα των βημάτων κι' έσβυσε.

Κείνος σταματώντας, λέει στο μικρόν οδηγό πού τόν προσμένει, «είδες πόση ώρα στάθηκε ή κοπέλα κοντά μου; Νάταν όμορφη τάχα;»

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΡΑΒΙ

ΕΝΑ καράβι βαρὺ και μεγάλο άργολάμνει. Είναι ή ώρα τής αγγῆς πούκρυψε τ' άστρα και ό ήλιος ακόμα δέν έδωσε τίποτα εκτός άπό μιάν ύποψία κίτρινης άχνης.

Κι' είν' ή ώρα πού οί στιγμές διατάζουνε. Τά νερά μουντά βαθυγάλαζα, μένουν άσάλευτα.

Πλήθος πανιά και μόλις κουνιέται τό μεγάλο καράβι. Τίποτ' άλλο άπό γκριζες γραμμές και σκιές.

“Όμως κάτι πρέπει νά γοικιέται άπόνα τόσο μεγάλο καράβι πού ταξιδεύει. Τίποτα και σκίζονται βουβά τά πυχιά νερά κι' ή σιωπή σταλάζει σα δειλινός καλοκαιριάτικος καπνός τής καλύβας. Πνοή πουλιού πού κοιμάται ή άνάσα τής θάλασσας στ' άκρογιάλι.

Δέ φαίνεται κανείς κι' όμως σέ λίγο

θάρθει τό φως.

Ποιός λοιπόν θα γιορτάσει; Για ποιόν θάρθει;

«“Ο έεεε ό έ ό έ» μαστιγώνω γερά τόν άγέρα.

«“Ο έεεεε» μ' άπαντιέει όνειρένια ή σκιά τής φωνής μου.

Κανείς κι' ό άγέρας ξυπνάει κι' άναδεύει τά νέφη.

Πλημμύρα λευκή, έκπληξη των άσπρων πουλιών.

Τό καράβι σκίζει νερά και σιωπή. Στ' άρμενά του μεροδεύονται μύριες κραυγές και στριφτές ξεμινάζοντ' όλοῦθε. Κανείς κι' όταν θάρθει τό φως, θάνα μακρὸν τό μεγάλο καράβι.

“Ένα άδειο καράβι βαρὺ και μεγάλο, λυώνει στήν άπόσταση του Νότου.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΜΠΡΙΜΟΣ

Ο ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἡ «Λογοτεχνία»

ΣΤΗΝ Ἑλλάδα σήμερα, σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ἀνθρώπινης δράσης γίνεται μιὰ προσπάθεια ἀνοικοδόμησης. Σὰν ἐλάχιστη συμβολὴ ἔρχεται ἡ ἔκδοσή μας, πού τὸ 43 μπόδιστηκε ἀπὸ τὴ μικτὴ Ἑλληνόξενη ἐπιτροπὴ.

Στὴν προσπάθειά μας αὐτὴ πρωταρχικό σκοπὸ ἔχοῦμε τάξει τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης στὶς σημερινές ἐπιδιώξεις τούς, δίνοντας τὸν πρῶτο ρόλο στοὺς νεώτερους καὶ νέους πού εἶναι συντελεστὲς στὴν πατρίδα μας τῆς παγκόσμιας ζύμωσης καὶ προετοιμασίας τοῦ αὐριανοῦ καινούριου κόσμου.

Μὲ σεβασμὸ στοὺς περασμένους τῶ χτές, συνεργασία μὲ τοὺς συγχρονισμένους σημερινούς, ἔχομε τὴ φιλοδοξία νὰ μείνει, μόλις γείνη βολετό, ὁλος ὁ χῶρος μας στὰ χέρια τῶν ἀξίων νέων πού εἶναι τὸ αὐριο, κείνο τὸ τυχερὸ αὐριο πού τόσες καὶ τόσες γενιές δραματίστηκαν καὶ νοστάλγησαν.

Γιαυτὸ ἡ ἔκδοσή μας ἄς θεωρηθῆ σὰν προσκλητήριον σ' ὅλους τοὺς νέους ὅπου κι' ἂν εἶναι, πού τοὺς καλεῖ νὰ συνεργαστοῦνε μαζί μας, στὴν κοινὴ τοῦτη προσπάθεια. Τὸ περιοδικὸ τοῦτο τοὺς ἀνήκει.

«Περὶ πνευματικῆς ζωῆς»

Κάποιες προσπάθειες, γιὰ δημιουργία πνευματικῆς ζωῆς καὶ στὸν Πειραιᾶ, σ' αὐτὸν τὸ ἠμαγμένο τόπο, ἄρχισαν νὰ σημειώνονται. Ὅμως πρέπει νὰ τὸ ποῦμε. Ἡ τωρινὴ ἀτμόσφαιρα—γιὰ δυστυχία τοῦ λαοῦ μας πού ἔδωσε ὅ,τι καλλίτερον εἶχε στὴν Ἑπὶ τὴ πάλῃ γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴν πρόοδο, στὴν πάλῃ πού συνεχίζεται ἀδυσώπητη ἀκόμα πάνω ἀπ' τὰ σύνορα,—δεν εἶναι διόλου ἐνθαρρυντικὴ γιὰ μιὰ ποθούμενη πνευματικὴ ἀνθήση. Θὰ μπο-

ροῦσαμε μάλιστα νὰ ποῦμε ἔχοντας ὑπ' ὄψει στοιχεῖα πού παραμποδίζουν κάθε κίνησιν ἰδεῶν, πὼς εἶναι καὶ ἀντιπνευματικὴ. Ἔχει πολλὲς ὁμοιότητες μὲ τὴν ἀτμόσφαιρα πού παρουσίαζε ὁ τόπος, τίς παραμονές τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 40, τότε πού ὁ λαὸς μας διψῶντας γιὰ μιὰ λύτρωση, ρίχτηκε στὴν πάλῃ μὲ τ' ἀποφασιστικὸ «ὄχι».

Ἀκόμα πὼς νὰ κατοφορήσουν προστάθειες πού τείνουν ν' ἀναπτυχθοῦν σὲ τέτοια ἐπίπεδα, ὅταν οἱ προϋποθέσεις πού παρουσιάζει ἡ πόλις μας, δηλαδὴ ὁ ὕλικός πολιτισμὸς τῆς βρίσκεται σὲ τόσο χαμηλὸ ἐπίπεδο; Ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένος μὲ τὸν ὕλικὸ πολιτισμὸ ἐνός τόπου. Αὐτὸ πρέπει νὰ καταλάβουμε καλά καὶ νὰ μὴ χανόμαστε σὲ Δονκιχωτισμούς. Μονάχα μὲ τὴν βελτιώσιν τῶν ὕλικῶν ὄρων τοῦ κοινωνικοῦ βίου, θὰ μπορέσουμε νὰ χαροῦνε ἓνα θετικὸ ἀποτέλεσμα. Γι' αὐτὸ αἴτημα τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων πού νοιάζονται γιὰ τὸν πολιτισμὸ, πρέπει νὰ εἶναι ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια. Μὲ μύριους ἀνέργους, μὲ τέτοια ἐξαθλίωσιν πού ἀντικρούζει ὁ ἠμαγμένος μας Πειραιᾶς, χωρὶς ἐξ ἄλλου νὰ βλέπει καὶ καμμιὰ κατανόησιν ἀπ' τὴν ἡγεσία τοῦ τόπου, τὸ θέμα δημιουργίας πνευματικῆς ζωῆς, εἶναι καταδικασμένο!..

Ἐνα θλιβερὸ φαινόμενο

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΑ στὰ λογοτεχνικὰ περιοδικὰ μας βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἀτέλειωτες κωμολογίες. Ἐπιστολές, ἀπαντήσεις, σκάνδαλα κι' ἀποκαλύψεις σ' ἄπρεπο τόνο, πού θίγουνε ἐκτός τῆς καλλιτεχνικῆς κι' ἐπιστημονικῆς ὑπόστασης τῶν προσώπων καὶ τὴν τιμὴ τους ἀκόμα, τὰ πιὸ λεπτιὰ τῆς σημεία.

Σήμερα, πού ἡ μακρὰ ἐποχὴ ἔχει μὲ τόσο κακὸ βάρος πιέσει τίς ψυχές μας, θάπρεπε μὲ κάθε τρόπο οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης, νάμεναν ἀγνοί καὶ κύριοι συντελεστὲς τῆς πνευματικῆς ἀποτοξίνωσης. Θάπρεπε

ΣΗΜΕΡΑ ΧΑΙΡΟΜΑΙ

ΣΗΜΕΡΑ κάθουμαι στὸν κόρφο τοῦ Θεοῦ.
Πὼς φαίνεται ὁ κόσμος μέσ' ἀπ' τὸ ρουμπίνι!
Σμάρι ζευγάρια χεῖλια προταμένα
στροβιλίζονται σ' ἀτέρονες δίνες.
Παρέλαση ἔφηβων πού κρατᾶνε πυράγκαθα
καὶ σπάζουνε μὲ τὰ πέλματα γελαστὰ κοχύλια.
Ἀνθοδέσμες παιδάκια μασκαρμένα
γράφουνε τραγούδια στὸν ἀέρα
μὲ γυρολάντες ἀσημένιες καμπανοῦλες.
Γέλιο στὸ μωρουδίστικο μουτζάκι τῶν καρπῶν.
Γέμισ' ὁ τόπος φτερά κορυδαλῶν
καὶ μωρουδιὰ τοῦ παιδικοῦ μου σπιτιοῦ.

Παρθένα ἡμέρα μου!..

Κρατάω στὸ ξεροβί μου χέρι
τὴν καρδιά καὶ τὸ γαλάζιο πουλί
πού μὲ ταξιδεύει.
Τ' ἄσπρα νησάκια ἀρμενίζουνε
μ' ὀρτσαρισμένες τίς ἀμυγδαλιές στὸν ἄνεμο,
Πάω κι' ἐλάτε.
Ξαίρω σὲ ποῖο θὰ μπῶ
καὶ θὰ πάρω τὴν ὄχθη μὲ τοὺς αὐλοὺς
πού κλεψ' ὁ μπάτης ἀπ' τοὺς φαύνους
κι' ἀγερικὸ θὰ σκίζω τὸ δρόμο
καὶ θὰ τρεμοσαλεύουν φοβισμένες
οἱ λαμπάδες παπαροῦνες.

Σήμερα δὲ γυρεύω τίποτα
φέρνω τὸ Μεγάλο Δῶρο.
Εἶναι γιὰ ὄλους· πάρτε· δεχθῆτε.
Ἄρνηση ὀλοῦθε. Μόνος θὰ τόχω;
Τὰ παιδάκια μὲ κλείσανε
στὸν ἰριδίνο κύκλο τῆς ἀγάτης;
Μονάχα τοὺς παίρνουν ἀπ' τὰ χέρια μου
χαρὰ κι' ἔχω συντρόφους.
Ἐπάρχουν ἀκόμα παιδάκια!
Εἶν' ὁ καθρέφτης Του.

Σήμερα μπορῶ νὰ πῶ τὴν προσευχὴ
πού δὲν ἔχει λόγια, πού δὲ ζητάει τίποτα.

ΜΙΑ ΧΕΙΜΩΝΙΤΙΚΗ ΝΥΧΤΑ

ΠΑΝΤΑ τὸ βασιλόπουλο κι' ὁ ἀντρεϊ-
ωμένος πέρνονε τὴν πεντάμορφη.

«Παπούλη, δῶσε καὶ στὸ φτωχὸ μιὰ
γυναίκα· καὶ κείνος ποῦναι δειλὸς κι' ὁ
ἄσκημος μονάχοι τους θὰ μείνουνε;»

Ἡ ἀντάρα πὸν ρυάζει· ὅζω ἀπ' τὰ
τζάμια κάνει τὴ ζέστη πιότρη. Τὶ καλὰ
ποῦναι δῶ μέσα! Τὰ ξύλα σταλάζουνε
μιὰν ὑγράδα σφυριχτά, πὸν γίνετ' ἄχνα
μυρουδάτη. Μυρρίζει ἀνοιξιὰτικὴ βραδυά!

Ὅμως τὸ καλοκαίρι τόφτιαξα ἐγώ·
πῆρα τὸ γράμμα πούφτασε λαχανιασμέ-
νο στὴν πόρτα, τ' ἀνοίξα λαχταριστὰ
καὶ χύθηκε στὴν κάμαρα πλημύρα κα-

ΑΠΟΓΕΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΚΑΤΙ ξεχωριστὸ προσμένω, κάτι ἄλλο
σήμερα. Εἶναι τόσο ἴδιες οἱ μέρες στὴν
ἐπαρχία. Τῆς Κυριακῆς τ' ἀπόγεμα ὁ-
μως εἶναι τὸ πιὸ πληχτικὸ κι' ὄλα φα-
νερόνουν ἔντονα τὴν παγερή τους μορ-
φή. Ὁ ἀνάλαχος κύκλος τοῦ ρυθμοῦ
γίνεται ἀψύς, σὰν τὸν παλμὸ τοῦ νυχτε-
ριτοῦ ρολοιοῦ πὸν τὸν πρόσεξε.

Εἶναι γιὰτὶ προσμένω τὸ ἄλλο, τὸ
νέο, τὸ ξεχωριστὸ καὶ κείνο δὲν ἔρχεται.
Σήμερα μιὰ σκέψη μὲ κυριεύει: ἓνα το-
πεῖο ἀσάλευτο μ' ἀτέλειωτον ἥλιο γιὰ
καιρὸ, πολὺ καιρὸ· ἓνα τοπεῖο ἀσάλευτο
μ' ἀτέλειωτο σκοτάδι.

Ὁ δικὸς μας ἥλιος εἶναι ταχτικὸς
σὰν δόκιμος καλόγερος. Κανεὶς δὲν τὸν
προσέχει· οὔτε καὶ σήμερα. Σαλπίζει τὴ
φυγὴ του μὲ χίμαιρες χρωμάτων, μὲ δι-
ανέματα λαχταριστὰ στὸ γλυκασμένο τῆς
θάλασσας κορμί.

Μάταια ὅμως· δὲν τὸν ἀκούει κανεὶς.

Ὁ αἰώνιος σκοπὸς νέκρωσε πιά τὴν
αἴσθηση.

λοκαῖρι. Κι' ἦταν μεγάλο τ' ἀνοιγμα κι'
ἦταν πολὺ τὸ καλοκαίρι κι' ὁ κόκκινος
χειμαρρος φούσκωνε. Ξεχείλησε τὴν κά-
μαρα κι' ἀπ' τὴς χαραματιῆς στάλαζε κι'
ὄζω. Σάστισεν ὁ βορρηᾶς κι' ἔμεινε μὲ
τὰ μάγουλα φουσκωμένα καὶ τεντωμέ-
να τὰ χεῖλια, ὅπως ἦταν ἔτοιμος νὰ
ξεφουσίξει.

Ἐγὼ διαβάζοντας μπῆκα στὸν Ἀ-
λωνάρη· «οὔφ, ζέστη καὶ ξέχασα τὰ ρο-
δάκινα».

«Ποίημα διαβάζεις παιδί μου ἢ σὲ
κοίμησ' ἢ ζέστη» μοῦ χαμογέλασε ὁ πα-
ποῦς.

Οἱ τελευταῖες ἀχιτίδες του μπλέχον-
ται στὰ ξέμαλλα κεφάλια τῶν φοινικιῶν
πὸν ἀγναντεύουν ἄλλους κόσμους ἀπὸ
ψηλά. Θέλουν νὰ φτερῶσουν μὲ τὸ νο-
τιά, μὰ ἡ γῆ τὴς ἀδράχνει γερά.

Τ' ἀκίνητο δυτικὸ πρῶθυρο τῆς
ἄρρωστης φίλης, κυττάζει μ' ἀγαματέ-
νιο μάτι. Κεῖνη στὰ ὄρια του, βλέπει
ἀπ' τὸ κρεβάτι τῆς τὴν παρέλαση τοῦ
χρόνου πὸν φεύγει.

«Πόσο ἀργεῖ, πόσο ἀργεῖ!».

Στὸ τραπεζάκι θάμπωσε τὸ γυαλι-
στερὸ κουτὶ καὶ γερασμένος ἄσπρισε ὁ
γαλάζιος φιδόγκος. Μέσα κιτρίνισε ἀπ'
τὴν προσμονὴ τὸ φῶρμα τοῦ γάμου. Ἡ
φίλη χαμογέλαε καρτερικὰ καὶ λέ-
ει, πόσα χρόνια τώρα, «ἐλπίζω πὸς τὸ
Πάσχα θὰ παντρευτῶ.»

Κι' ἡ μικρὴ πόλη τῆς Κυριακῆς ἀρ-
γοταξιδεύει στὸ δειλινοῦ.

Οἱ πόρτες κλείνουν ἢ μιὰ μὲ τὴν
ἄλλη· κι' ἀνοίγει γιὰ ὄλους μας ἢ πύλη
τ' οὐρανοῦ.

καὶ ὁ «Νέος Ρυθμὸς» τῶν Πατρῶν καὶ τὰ
«Μακεδονικὰ Γράμματα» τῆς Θεσσαλονίκης.
(Εἶναι κι' ἄλλα—μὸ γι' αὐτὰ θὰ κάμω μνεῖα
τελευταία γιὰτὶ ἐνδιαφέρουν λιγότερο, παρου-
σιάζουν μικρότερη σοβαρότητα καὶ ἔλεγχο
στὰ περιεχόμενά τους).

Ὅπως βλέπτε· εἶναι περιοδικὰ τῆς ἐπι-
χίας. Ἐρχονται ἀπὸ κεῖ πὸν ἡ δίψα τῆς μόυ-
φωσης μαζί μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς ἦταν περιο-
σότερο ἐπιταχτικῆ: τὰ περιοδικὰ τῆς Ἀθήνας
ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς ἔπιψαν νὰ τοὺς
πληγαίνουν ἀπὸ ἔλλειψη συγκοινωνίας καὶ ἀπ'
ἀφρομῆς τῶν περιοριστικῶν μέτρων. Μὰ κι'
ἂν πῆγαιναν, τί μπορούσαν νὰ τοὺς προσφέ-
ρουν; Οὔτε θὰ τύπωναν τοὺς ἐκδότες καὶ σύ-
νεργάτες των, οὔτε θὰ τοὺς ἐτίσχυαν ποτε
στὴς ἐπιδιώξεις τους. Οἱ νέοι αὐτοὶ ὅσο κι' ἂν
χτυποῦσαν τὴν πόρτα τους αὐτὴ θάταν κλει-
στὴ γιὰ τὴν παρουσίαισῆ των. Ἡ Προτεύου-
σα μόνον ὅταν ἔχει συμφέροντα ἀπ' τὴν Ἐ-
παρχία τὴ θυμᾶται. Ἡ διανοουμένη ἐπαρ-
χία τὸ ξέρη καλά.

Ἡ Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα καὶ τὸ περιοδικὸ
κάμνει τὸν προστάτη τῆς ἐπαρχίας πλατωνικά,
μόνον μὲ λόγια, πὸν τὰ ἔχουν τόσο πολὺ συ-
νηθίσει καὶ βαρεθεῖ οἱ νέοι τῆς Ἑλληνικῆς
Ἐπαρχίας.

Ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτὸς τῆς Ἐπαρχίας καὶ
ἡ ἀπομόνωση τῆς προτεύουσας ἔκαμε τὴν ἐ-
παρχία νὰ αὐτοτελεθῆ. Κινήθηκε ὅσο μύρε-
σε, τίναξε τὴ νάρχη τῆς, ἀντέδρασε στὸν ἀ-
ποκλεισμὸν αὐτό, κι' ἐγέννησε τὴν προσωπικό-
τητά τῆς.

Ἄς πάρουμε ὅμως τὰ πράγματα μὲ κα-
τάταξη κι' ἄς δοῦμε μὲ δοκουμένα αὐτὰ πὸν
λέμε.

Ὁ «Ὀδυσσεὺς» εἶναι ἓνα περιοδικὸ αὐ-
στηρῆς τέχνης, τοῦ Πύργου πὸν βγαίνει ἀπὸ
τὸν «Πυργιώτικο Παρνασσὸ» καὶ τὸν διευθύ-
νει ὁ νέος καὶ γνωστὸς λογοτέχνης Τάκης Δ'-
ξας· δὲν εἶναι νεώτερος, καὶ γι' αὐτὸ δὲν θὰ
μιλήσουμε γιὰ ὅτι διαβάσαμε δικὸ του ἐκεῖ
μέσα. Θὶ δοῦμε τοὺς καινούργιους συνεργάτες
πὸν παρουσίασε π.χ. ἓναν Βάσσο Στεφανό-
πουλο πὸν μὲ κάτι μελέτες (γιὰ τὸ Λαπαθιώ-
τη, τοὺς «καταραμένους» τῆς Γαλλικῆς ποίη-
σης: Μπωντλιέρ, Βεργλαίν, Ριμπὼ κ.λ.π.) ἔδω-
σε ἰσχυρὰ δείγματα ἐσαγίστα καὶ παρατη-
ρητικῶν κριτικῶν πὸν μπορεῖ νὰ πεῖ ἐνδιαφέ-
ροντα πράγματα ἀφοῦ ἔχει τάλαντο ἀξιόλογο
καὶ μερικὸς νέους ποιητῆς μὲ καινούργια

πνοή, πολὺ ἐπηρεασμένους ἀπὸ τὸ
σουρρεαλισμὸ: Γ. Παυλόπουλο, Νίκο Πα-
παδημητρίου, Θ. Βαρουξή. Οἱ δύο τελευταῖοι
ἔχουν περισσότερὴ προσωπικότητα, ἂν καὶ
περισσότερο ἀγνωστοὶ μὲς ἀπὸ ἄλλους· ὁ πρῶ-
τος κάπ' εἰς ἐξεζητημένος, μὰ μὲ καλὸ δέσιμο
τοῦ στίχου του καὶ μὲ ἀνησυχίες φανερές. Ἀ-
κόμα ἓνος ἄλλος νέος ὁ Α. Καπογιάννης δη-
μοσίεψε στὸν «Ὀδυσσεὺς» σειρά ἀπὸ μικρὰ
καὶ καινούργιας τεχντροπίας πεζογράφουδα
πὸν τὰ τιλοφορεῖ «ρεπορτάζ» καὶ πὸν πολὺ
τὸ θυμίζον τοῦτο.

Τὰ «Ἡπειρωτικὰ Γράμματα» περιοδικὸ
πὸν ἐκδίδει στὰ Γιάννενα ὁ Νίκος Σημηριώ-
της καὶ πὸν ἐπιμελεῖται συνταχτικὴ ἐπιτροπὴ
ἀπὸ πνευματικὸς ἀνθρώπους ἡπειρωτῆς, — εἶ-
ναι ἓνα σπάνιο γιὰ ἐπαρχία περιοδικὸ γιὰ λο-
γοτεχνίαι, ἱστορία καὶ λαογραφία. Πλεονάζει
ἢ πρώτη πὸν ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ ἐνδιαφέ-
ροντες ἐκπροσώπους τῆς. Μεταξὺ αὐτῶν δὲν
μπορῶ παρὰ νὰ προτιναφέρω τὸ Φοῖβο
Τζιόβα πὸν ἔχει ξεχωριστὸ τάλαντο κριτικῶν.
Μὲ πείθουν ἰσχυρὰ οἱ μελέτες του γιὰ τὸ
Λαπαθιώτη, τὸν Καρυωτάκη, γιὰ τὴν λογοτε-
χνία τοῦ Μεσοπολέμου, θέματα πὸν τὰ χειρί-
ζεται μὲ τέτοια εὐχέρεια καὶ ἀπόδοση πὸν σὲ
ἐκπλήττει. Ἐχει ἓνα τόσο χαρακτηριστικὸ
γράφιμο, τόσο εἰδικὴ φρασεολογία γιὰ τίς
κρίσεις του καὶ τὰ συμπεράσματά του, πὸν σὲ
ἀφίνει ἐκστατικὸ. Ἀπὸ ἓνα μοναδικὸ ἄρθρο
του «σχεδασμα» ὅπως τὸ θέλει, φαίνεται ἐπί-
σης ἀξιόλογος καὶ ὁ νέος λογοτέχνης Ντόλης
Ζαγόρης. Ἡ μελετοῦλα του αὐτὴ μὲ θέμα
τὴν «Κριτικὴ πεζογραφία τοῦ Μεσοπολέμου»
εἶναι ἐξαιρετικὰ διαυγῆς καὶ χαρακτηριστικῆ.
Ἡ ποίηση στὸ περιοδικὸ αὐτὸ ἀντιπροσωπεύ-
εται ἄξια ἀπὸ γερούς ἡπειρωτῆς νέους πὸν ξε-
χωρίζουν ὁ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ Νίκος Ση-
μηριώτης (πὸν εἶναι καὶ περίφημος χαραχτης
καὶ εἰκονογράφει πεζὰ καὶ ἔμμετρα μὲ μονα-
δικὴ τέχνη καὶ μαεστρία καλλιτέχνου) καὶ οἱ:
Β. Μπεχλιῆς (μὲ ἓνα του θαυμάσιο ποίημα
«Στὸ σιαθμὸ» ἱκανὸ νὰ τὸν βαθμολογήσει κα-
νεὶς μὲ ἄριστά), Μᾶρκος Κρόκος, Γαλάτεια
Σαντοριναίου, Φάνης Μασόπουλος, Ν. Λεβέ-
τος (πὸν ἐκτός ἀπὸ ποιητῆς φαίνεται καὶ κα-
λὸς αἰθθητικὸς καὶ αὐτὸ τὸ δείχνει τὸ σημείω-
μά του «Ἡ Βροχὴ»), Δημ. Σιαμόπουλος, Αὔ-
ρα Μιράντα, Θάλεια Ἰωάννου κ. ἄ. Ἰδιαίτερα
στὸ διήγημα, ὁ Κίμων Τζάλλας μὲ τὴ «Θύμη-
ση» ἀποδείχεται ἓνας περίφημος ἠθογράφος
καὶ ψυχολόγος.

Στά «Μακεδ. Γράμματα» που τα διευθύνει ο κ. Μαρινάκης ένας βαθειά μορφωμένος και συγκροτημένος κριτικός και σίσηθητικός (πρωίμα που φανερώνουν οι ώραια μελετημένες του έργασίες) μαζί με τους γνωστούς Μακεδόνες και Θεσσαλονικείς λογοτέχνες (Δέλιος, Βαφόπουλος, Δεδούσης, Γ. Θέμελης κ. ά.). Άλλοι νέοι ποιητές και λογοτέχνες, είναι ο Ξ. Στογια-νίδης μετά πρωτότυπα ποιήματά του, ο Μηλιόπουλος, Πράσιнос κ. ά.

Αράση έντονη σημειώνει και η Πάτρα με τα δυο νεανικά περιοδικά της, —τη «Χαραυγή» που διευθύνει ο νέος λόγιος Άντρεάς Δόξας και το «Νέο Ρυθμό» που βγαίνει από συνταχτική Επιτροπή. Άνήσυχες προσπάθειες και τα δυο, με άνοιχτές τις στήλες τους και για άθηναίους άκόμα (Άρακλή Μάλλωση, Κ. Άγαπητίδη, Γ. Στάβερη κ. ά.) έχουν συναγωνισμό μεταξύ τους—ο «Ν. Ρυθμός» έχει βγάλει ως τώρα δυο φύλλα και της «Χαραυγής» έχω τη στιγμή τούτη μπρός μου το έβδομο φύλλο της. Μελέτες, ποιήματα, διηγήματα και ότι άλλο. Όλα γραμμένα από νεώτερους από τον Τάσσο Ρομπότη (τόν θυμούμαι νομίζω από τις συνεργασίες του στη «Νεανική Φωνή»), που με τους «Ντιζέζ» κάνει μια ολοκληρωτική προσπάθεια απλευθερωτική, τόν Τάκη Δρυμόνα νέο ποιητή, τις διδες Θέμιδα Παλαιολογοπούλου και Μαρία Στεφανή που δείχνουν πως έχουν άξιόλογο ταλέντο, τους Γ. Καρτέρ, Σπ. Γρέγαλη (ένα σημείωμα για το Λοπαδιώτη άξιοπρόσεχτο) Γ. Γκοβόπουλο με κέφι και τ.λέντο, τις διδες Βησσαϊώτισσα και Ληνώτισσα που έδημοσίεψαν άξιες προσοχής συνεργασίες, μελετοδλες κ.ά., τόν Γ. Καραγιώργα μ' ένα διήγημα καλό (τόν ξέρουμε κι' άπ' τόν «Όδυσσεά.») και πολλούς άλλους νέους άξιόλογους. Ίδιαίτερα πρέπει ν' αναφέρουμε τις ώριμες άν και νεανικές σκέψεις του Άντρεά Δόξα που βρίσκουμε στα άρθρα του και τα σημειώματά του.

Ό «Νέος Ρυθμός» είναι περιοδικό βαθύτης έκφρασης. Και στα δυο του τεύχη βρίσκουμε λιγότερες υπογραφές, μιά πιά μεσιές και με θέματα ολοκληρωμένα. Τα ποιήματα του Β. Φέρμα, της Μαίρης Πολίτη κ.λ.π. εί-

ναι με πνοή μεστή και άδρη άκόμα και τα μοντέρνα τραγούδια (Β. Καστέλη που στο πεζό είναι καλύτερος κ. α.) έχουν εικόνες και νοήματα με συνοχή. Κι' ή πεζογραφία τους τό ίδιο. Μιά πρόζα του Κ. Μελίτη («τό βυζαντινό παρεκλήσι») ενδιαφέρουσα τα διηγήματα του Ρ. Κυριακόπουλου Δ. Βαλέρνη με χαρακτηριστες και ψυχολογία. Άξίζει κανείς να τους συστήση μόνο να έχουν ζωντανότερα σχόλια κι' όχι με τόση άφέλεια και παιδικότητα γραμμένα.

Καταλήγουμε στον «Παλμό» ένα ζωντανό και πολύ ενδιαφέρον περιοδικό τών νέων της Άθήνας, τό διευθύνει ο Κ. Άγαπητίδης που δημοσιεύει συχνά και διηγήματα που έχουν άξιοπρόσεχτη παρατήρησι και ψυχολογία. Στις σελίδες του έκλεκτες συνεργασίες ποιητικές και πεζογραφικές. Πάντα ξεχωρίζει συχνά κανείς υπογραφές νέων που θά μείνουν.

Η έπιλογή τών νέων που του έμπιστεύονται τα χειρόγρατά τους πολύ καλή και βέβαια δίκαιη είναι φανερό όταν παρακολουθει κανείς την ενδιαφέρουσα άλληλογραφία του με τόν έλεγχο της. Τα σημειώματα του έντονα και τόμπρα. Έτσι θά έπρεπε να γράφουν οι νέοι σήμερα για τους νέους, κι' έτσι πάλι για τους παληούς. Μόνο κάπου—κάπου που λείπει από τόν «Παλμό» ο σεβασμός. Να είναι άφραγε από «έγωισμό» ή από δίκαιη πράξη; Θά τό δοΰμε άργότερα με την εξέλιξη του. Την έλλειψη τών άλλων νεανικών περιοδικών να έχουν σοβαρή κριτική, ο «Παλμός» την ολοκληρώνει. ΌΓ. Στάβερης είναι ένας μελετημένος νέος κριτικός που δύσκολα πέφτει έξω. Κρίνει «άλύπητα». Τόν δικαιολογώ. Έτσι πρέπει να είναι οι σημερινοί νέοι άμα χαρίζεις κάστανά δημιουργείς μικροϋπάρξεις—ότι έκαμαν ως τώρα οι μεγάλοι παλιοί λογοτέχνες και τό διακρινίζουν από συνήθεια όλα μας τα περιοδικά. Με τό δόγμα αυτό του σοβαρού έλέγχου στα τυπώματά του, στα βιβλία που κρίνει κτλ. νομίζω πως ο «Παλμός» αντιπροσωπεύει επάξια τη σημερινή λογοτεχνία τών νέων.

Έχει βέβαια και τις έλλειψεις του, μιά στο σύνολό του είναι πολύ καλό περιοδικό.

Β.

να μη μās φανερώνονται με γεγονότα και πράγματα που μόνο στο στενό περιβάλλον τους και στις δικαστηριακές αίθουσες έχουν θέση.

Έμεις οι νέοι που στην πιο κρίσιμη εποχή της ζωής μας στερηθήκαμε κάθε ώραιό, κάθε χαρούμενο, κάθε τίμια καθοδήγηση, άναπνέοντας μολυσμένον άγέρα φόβου και κακομοιριάς, φανταζόμαστε τους πνευματικούς ήγέτες του τόπου μας σαν τους πιο άγνους, τους πιο τίμιους και τέλειους ανθρώπους. Τους βάζουμε οδηγητές κι' ακολουθάμε τ' άχνάρια τους.

Όσο κι' άν ή παρσσηνιακή καλλιτεχνική τους ζωή και ή ιδιωτική τους άκόμα, να είναι ξένη προς τό φανερό έργο τους, δεν είναι δυνατό να παραμεριστεί έντελως και να άποξενωθεί. Τό Έλληνικό περιβάλλον είναι στενό κι' ο Έλληνας έχει παρατηρητικότητα και μνήμη. Έτσι ή εικόνα του δημιουργού μελανώνεται στα μάτια μας. Μās κλονίζεται ή έμπιστοσύνη στο έργο τους, άμφιβάλλουμε για τις διαθέσεις και τους σκοπούς τους.

Τό ζητάμε σαν χάρη μεγάλη: να μη μās δείχνονται ποίοι είναι στη ζωή τους και μάλιστα τόσο γυμνά, άπ' τις στήλες του ίεροϋ χώρου τών λογοτεχνικών περιοδικών που τ' άνοίγουμε με πόθο και λαχτάρα γυρεύοντας κείνα που μās λείψανε τόσο.

Άς άφίσουνε τους κατοπινούς βιογράφους των να μιλήσουνε για τις άσχημες πλευρές της ζωής τους και για τό χαρακτηριστικό τους. Έμεις οι σύγχρονοι θέλουμε μόνο τό δημιουργήματά τους.

Η «Σύνεσις»

Λίγο κράτησε ή χαρά κι' ίκανοποίηση του κόσμου τών γραμμάτων, για την έπίσημη

στάση του κράτους στο ζήτημα της δημοτικής στα σχολεία. Ό κ. Μπαλάνος από φόβο μήπως ένα άκόμα «όξύ ζήτημα» διχάσει τους Έλληνες με «μοιραίες συνέπειες» και παρ' όλη του την αγάπην προς την έθνική δημοτική γλώσσαν και παρ' όλην την αναγνωρίσιν της ανάγκης της δημοτικής γλώσσης εις τα σχολεία... κ.λ.π., άρνήθηκε τη δημοσίευση του νομοθετικού μέτρου για τη γλώσσα. Η επιφύλαξη αυτή, λείει πως είναι πολιτικής φύσης.

Όμως τό ζήτημα δεν είναι «όξύ» ούτε κίνδυνος διχασμού ύπάσχει τό ζήτημα της γλώσσας έχει καιρό τώρα λυθεί κι' έχει τελειώσει κι' άκριβώς μόνο ή έπίσημη αναγνώριση λείπει. Η πολιτική σκοπιμότητα κι' επιφύλαξη στο ζήτημα αυτό, δεν έχει θέση.

Και μένουμε πάλι με την έλπίδα ότι θά βοηθει σύντομα ο άνθρωπος που θά πάρει τη μεγάλη τιμή χωρίς φόβους και επιφυλάξεις.

Τό βιβλίο

Καινούργια κρίση αντιμετωπίζει τό λογοτεχνικό Έλληνικό βιβλίο. Έτσι οι εκδότες που δούλεψαν άρκετά στο διάστημα της Κατοχής, μένουν τώρα δισταχτικοί. Πολύ λίγες εκδόσεις αναγγέλλονται κι' άπ' αυτές λιγότερες άξίζουν. Άς έλπίσουμε ότι τό φαινόμενο θά είναι περαστικό. Ότι σε λίγο τό καλό Έλληνικό λογοτεχνικό βιβλίο θά μπορέσει να χαρεί μιάν νέα και πραγματική τούτη, τη φορά άνθηση.

Η κριτική βιβλίου και θεάτρου

Άπ' τό έρχόμενο φύλλο, την κριτική του β βλίου έχει ο κ. Α. Κουκούλας και του θεάτρου ο κ. Μ. Αύγερης.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

ΣΤΟΥΣ Νέους της πολεμικής περιόδου, ή αυριανή Τέχνη μας θα χρωστά την ανανέωσή της. άναμφισβήτητα.

Ποιούς νέους όμως;

Εκείνους που ούτε τους κράτησε καν ή μνήμη μας, εκείνους που με τὰ άσήμαντα δημοσιεύματα τους, στίχους, διηγήματα, πεζά τραγούδια, κριτικές, άρθρα, σχόλια, σημειώματα κ.λ.π., βίσταξαν για ένα διάστημα σε συνοχή, πάνω στην πλήρη έλλειψη περιοδικού και ήμερησίου τύπου και βιβλίων, —τόν πνευματικό άναγνώστη με τὸ έντυπο που έλλειπε άπ' άφορητής τής τρομερής κατάστασης και του θύμιζαν τις παλιές καλές εποχές όπου τίποτα δέν του έλλειπε άπ' τὰ παραπάνω...

Ποιούς νέους όμως;

Εκείνους που δέν τους έγνωρίζε κανένας μας προσωπικά και που τους διάβαζε με τὰ ψευδώνυμα και τὰ όνόματα τους, όλα άγνωστα, πρωτοφανέρωτα, άσήμαντα, κι' όμως τόσο ήρωικά και θαρραλέα. Τόσο άγνωστα και άσήμαντα, που αυτή τή στιγμή που γράφω νά μὴν είμαι σε θέση νά θυμηθώ ούτε κείνου που φέρονταν ως έκδότης αυτών των έντύπων.

Όμως άφισαν πίσω τους εκείνη τή μαύρη, τήν άνεξίτηλη γραμμή που σαν «μίτος τής Αριάδνης» οδηγεί στην εκτέλεση ενός ιδανικού που τὸ είχαν πρόγραμμα τὰ μικρά και άσήμαντα αυτά έντυπα των νέων τής μαύρης περιόδου τής σκλαβιάς μας, περιόδου που θά μείνη στην ιστορία τής Λογοτεχνίας μας φωτεινή, για τή συμβολή της στην πνευματικότητα του τόπου.

Νά καθίσω ν' άραδειάσω τὰ περιοδικά αυτά, που τὰ περισσότερα έβγαλαν λίγα φύλλα και σταμάτησαν; Χαμένος κόπος... Μπορεί νά ύπληξαν λιγότερα, μπορεί νά φυτοζήσαν κ.λ.π. μα τὰ ξέρωμε όλοι μας: τήν εποχή που τὰ μεγάλα περιοδικά είχαν σταματήσει ά τὸ χίλιε; δυό άνάγκες, αυτά τ' άνεπλήρωσαν άξια και κυκλοφορούσαν στο πόδι τους, πρόσφεραν μάλιστα περισσότερες υπηρεσίες από αυτά. Γιατί τὸ πρώτα δέν μπορούσαν νά κάμουν πολεμική κι' ή άρθρογραφία τους

ήταν όλο χάδι και περιποίηση σ' όλα, ενώ αυτά με τήν αντίσταση και τήν αντίδρασή τους κυρίως άπέναντι στους παληούς και στις ξεπερασμένες άξίες που τις άγνοούσαν—άς μη ξεχνοῦμε πως ούτε άδειες είχαν βγάλει για τήν έκδοση τους ούτε για τήν κυκλοφορία τους και τὸ χειρότερο άπ' όλα που προκαλούσε μάλιστα και τήν άγανάκτηση των «αρμοδίων»: δέν πενοῦσαν καν άπὸ τή **Λογοκρισία** που τήν άγνοούσαν και τήν περιφρονοῦσαν!... —έροίχαν κατάμουτρα τους τὰ γραψιμάτά τους μαζί με τήν πολεμική τους και τις άνησυγίες τους και τάραξαν τὰ νερά τὰ ήρεμισμένα και τελματομένα τής λογοτεχνίας μας.

Τὰ περισσότερα άπ' αυτά σήμερα δέν ύπάρχουν· τί μ' αυτό όμως; άνοιξαν τὸ δρόμο στά «ερχόμενα» έβγαλαν και παρουσίασαν πολλούς νέους που ή παραγωγή τους μäs δίνει άφορμή για αυτό τὸ σημείωμα, δημιούργησαν νέα τέχνη, —τέχνη που θά επικρατήσει άπαραίτητα αύριο, για νά πάρη τή θέση τής παλιάς, τής ξεπερασμένης που στοράγγισε πιά, γιατί ότι είχε νά πῆ τὸ είχε και ότι είχε νά δώσει τὸ έδωσε.

Ο νόμος τής φθοράς και τής ανανέωσης συνεχίζεται αιώνας· τὸ Χτες έμεινε στο χτες και τὸ σήμερα μένει Σήμερα. Έμäs όμως σήμερα μäs ενδιαφέρει τὸ Αύριο και για κεί όλοι μας βαδίζουμε. Πάμε για νά δημιουργήσουμε κάτι για τήν αυριανή Τέχνη, για τὸ Μέλλον.

Πρωτοπορεία είναι οί νέοι μας—κι' αυτό είναι ή έγγύση για τήν επιτυχία του.

Έγω μπρός μου μερικά άπ' τὰ περιοδικά αυτά—άπὸ κείνα που έμειναν και κυκλοφοροῦν ακόμα κάθε τόσο. Γεμάτα από συνεργασίες άγνωστων νέων, πρωτόγνωρων και πρωτοφανέρωτων, που οί περισσότεροι άπ' αυτούς δέν έβγαλαν ακόμα βιβλίο και που σκορπίζουν τὰ γραψιμάτά τους στα διάφορα περιοδικά, έδω, κι' εκεί Ένα άπ' αυτά είναι ο «Παλμός» τής Αθήνας—και τ' άλλα ο «Οδυσσεάς» του Πύργου, τὰ «Ηπειρωτικά Γράμματα» άπ' τὰ Γιάννενα, ή «Χαραυγή»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΡΥΔΑΛΟΥ

ΣΤΑΔΙΟΥ 51 - ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛΕΦΩΝΑ 35.100 - 23.424

5 ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΞΑ

- ΕΥΑ
- ΒΑΝΑ
- ΠΑΡΤΥ
- ΤΖΙΝ
- 3 ΣΤΑΓΟΝΕΣ ΜΠΕΝΖΙΝΑ

Τὸ σοβαρότερο και πνευματώδεςτερο βιβλίο του διασήμου

ΠΙΤΙΓΚΡΙΛΛΙ

“Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΓΥΡΕΥΕΙ
ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ,,

Ένα βιβλίο πολύκροτο που μεταφράστηκε σε 12 γλώσσες και είχε καταπληκτική κυκλοφορία.

ΗΛΙΑ ΕΡΕΝΜΠΟΥΡΓΚ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΣΑ

Τὸ μυθιστορηματικό άριστούργημα του μεγαλύτερου σύγχρονου Ρώσου συγγραφέα που περιγράφει τή ζωή τής σημερινής Ρωσίας.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗ

“ΟΙ 12 ΣΤΑΘΜΟΙ

ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ,,

Ο συγγραφέας με τὸ αυθεντικό του κύρος μäs κατατοπίζει στις άπαιτήσεις και φροντίδες που έχουμε σε κάθε σταθμὸ τής ζωής μας.

Τὸ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΩΤΕΡΟΤΗΤΟΣ

Ένα βιβλίο έξαιρετικού ένδιαφέροντος.

3 ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΜΑΣ

- ΣΤΟΝ ΙΛΙΓΓΟ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
- ΣΤΗ ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΠΙΚΩΝ

—ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΞΑ

Μοναδικά στην Εύρωπαϊκή Λογοτεχνία και άνευ προηγουμένου για Έλληνική Έκδοση.

- Τὸ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΩΝ ΘΕΩΝ

—ΧΡ. ΖΑΛΟΚΑΣΤΑ

Ένα ταξιδιωτικό και ιστορικό βιβλίο από τή Θεσσαλία, Μακεδονία και Βόρειο Ηπειρο.

ΜΩΡΙΣ ΜΠΕΝΤΕΛ
ΕΝΑ ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Ο συγγραφέας τὸ ένεπνεύσθη στο τελευταίο του ταξίδι στα Έλληνικά χώματα.

ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΡΑΤΗ
ΑΥΤΟΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΣ

Δεύτερη Έκδοση

ΕΝΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΠΟΥ ΣΠΑΖΕΙ ΚΟΚΚΑΛΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ Ο Ο΄ΝΗΛ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΣ
ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

Πόθοι κάτω άπ' τις Λεϋκες
Παράξενο Ίντερμέτζο
Αυτοκράτορας Τζόουνς
Πέρα άπ' τόν Ήριζοντα
Τό Πένθος ταιριάζει στην
Ήλέκτρα
"Όλα τὰ παιδιὰ του Θεοῦ
έχουν φτερά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

ΦΡΑΝΤΖ ΣΟΥΜΠΕΡΤ

ΦΡΑΝΤΖ ΛΙΣΤ

ΜΟΤΖΑΡΤ

ΡΟΣΣΙΝΙ

ΣΤΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΕΡΡΙΚΟΣ ΪΨΕΝ

Ο ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ ΣΟΛΠΕΣ

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ

ΪΨΕΝ

ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΕΙ Ο ΟΙΚΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ